

EL PAS DE «LA VEU DEL MONTSERRAT» A «LA VEU DE CATALUNYA» EN LA CORRESPONDÈNCIA COLLELL-VERDAGUER I CALLÍS

Manuel RUCABADO i VERDAGUER*

I

El pas de «La veu del Montserrat» a «La veu de Catalunya» en la correspondència Collell-Verdaguer i Callís

Entre els papers de Narcís Verdaguer i Callís que han sortit darrerament a la llum hi figuren 33 cartes del canonge Collell escrites de 1884 a 1911 que permeten seguir de prop el traspàs de «La Veu de Montserrat», que dirigia el canonge Jaume Collell des de Vic, a «La Veu de Catalunya», que dirigí Narcís Verdaguer i Callís a Barcelona.

La «Veu del Montserrat» ha estat estudiada per Joan Torrent i Rafael Tasis, per Concepció Miralpeix, i sobretot per Maties Ramisa¹. Per situar-nos, direm, amb paraules de Maties Ramisa, que el redreçament del segle XIX havia creat una premsa catalana; en 1878 apareix «La Renaixensa», en 1878 «Lo Gay Saber», en 1879 «Diari Català», en 1880 «La Ilustració Catalana». En aquest context s'ha de situar «La Veu del Montserrat», que va aparèixer el 2 de febrer de 1878. Creació del Canonge Collell amb un grup de redactors vigatans, la major part dels quals eren sacerdots: Jacint Verdaguer, Josep Masferrer, Ramon Sala i Fugurull, Josep Gudiol, als quals cal afegir Torras i Bages que, malgrat no tenir la condició de collaborador habitual, ja hi col·labora en la primera etapa. N'eren també redactors l'hisendat Ramon d'Abadal i Narcís Verdaguer i Callís, aleshores estudiant.

El periòdic «La Veu del Montserrat» era el mitjà d'expressió del que es coneix com «el grup de Vic». A través del periòdic, es pot conèixer el pensament filosòfic, polític, religiós i social d'aquella època del desvetllament del nacionalisme català. I també la seva estètica literària, que no fou pas d'una importància menor; només cal recordar que Jacint Verdaguer formà part

* La Redacció ha respectat la presentació oral de la comunicació; això explica la presència d'extensos fragments de cartes que després es reproduïxen íntegrament.

1. TORRENT, Joan; TASIS, Rafael; *Història de la premsa catalana*, Vol. I Barcelona: Bruguera, 1966. MIRALPEIX i BALLÚS, Concepció; *La premsa a la ciutat de Vic al segle XIX*, Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de comunicació de la Generalitat de Catalunya, 1981. RAMISA, Maties; *Els orígens del catalanisme conservador i «La Veu del Montserrat» (1878-1900)*, Vic: Eumo Editorial, 1985.

d'aquest cercle i que les pàgines de «La Veu» recolliren sempre els seus poemes de manera preferent.

Mentre el cos de redactors era format per vigatans, diu Ramisa, els collaboradors en la secció d'articles de fons eren ja majoritàriament barcelonins, malgrat que continuava pesant-hi força el grup vigatà. A la secció literària, el cercle de collaboradors s'eixamplava fins a abastar conscientment tots els Països Catalans. D'aquesta manera «La Veu» fomentava els llaços de solidaritat amb València, les Illes i el Rosselló, tendència que s'observava també en el catalanisme polític durant aquella etapa.

«La Veu del Montserrat» va tenir un gran ressò. Es va escampar per tot Catalunya arribant fins als llogarrets més apartats del Principat i es va distribuir també a les Illes, València, Rosselló, a Madrid i àdhuc a les colònies d'Ultramar.

Com diu Concepció Miralpeix, no és necessari ressaltar la importància del paper que tingué «La Veu del Montserrat» en la premsa catalana del vuitcents, car és prou coneguda de tots. Hi sovintegen les collaboracions de prestigiosos literats, historiadors i pensadors que feren d'aquest setmanari literari i catalanista una fita important en la història del periodisme català. «La Veu del Montserrat» fou la capdaventra de la línia catalanista conservadora o tradicionalista, enfront de la línia liberal o més radical que encapçalava el «Diari Català» de Valentí Almirall.

El moviment catalanista anava creixent en importància. S'havia presentat el Memorial de Greuges (1885) i era propera la redacció de les Bases de Manresa. S'havien creat organitzacions com el Centre Escolar Catalanista, el Centre Català i la Lliga de Catalunya. En 1888 s'havia organitzat l'Exposició Universal de Barcelona, de la qual el Canonge Collell va ésser nomenat membre del Comitè Executiu. Jaume Collell, doncs, participava plenament en la vida política i cultural. La infraestructura i situació geogràfica de «La Veu del Montserrat» eren insuficients per atendre aquest ampli moviment centrat a Barcelona.

D'aquesta situació sorgí d'una manera natural la temptació de publicar «La Veu del Montserrat» a la capital de Catalunya. Feia molt temps que Torras i Bages havia insinuat a Collell que «ací podries fer bé en lo periodisme català». El canonge Collell hagué de passar molt temps a Barcelona, organitzant l'Exposició Universal com a membre del comitè executiu, sense poder atendre degudament la direcció del periòdic. Per això proposà a Mossèn Cinto el trasllat de «La Veu» a la capital, però els vigatans van oposar-s'hi. En 1889 la malaltia nerviosa que patí el canonge Collell va contribuir a allunyar-lo del nucli vigatà de La Veu. Narcís Verdaguer i Cailis, que des de 1883 vivia a Barcelona, i Joaquim Cabot i Rovira varen tornar a proposar a Collell el trasllat de «La Veu» a Barcelona, ja que no es trobaven bé col·laborant amb el catalanisme pur i intransigent de «La Renaixensa».

A darreries de 1890 Narcís Verdaguer i Joaquim Cabot devien proposar a Collell el canvi de nom de la revista, adoptant el de «La Veu de la Pàtria», a la qual cosa rotundament el canonge Collell es negà, com diu ell mateix, en

una carta a Narcís Verdaguer i Callís: «Res de 'Veu de la Pàtria'. Ha de ser 'La Veu del Montserrat', perquè no hi ha més Director que jo, y la lley m'ampara» (29 Desembre 1890).

Novament els vigatans, encapçalats per l'editor Ramon Anglada, es varen negar a perdre el setmanari i sobrevingué el trencament. Collell, Verdaguer i Callís i Cabot funden a Barcelona «La Veu de Catalunya», que sota un títol semblant al de «La Veu del Montserrat», té idèntic subtítol i lema, les mateixes seccions, els mateixos collaboradors i idèntics propòsits. La correspondència Collell-Verdaguer i Callís tracta d'aquell traspàs i d'aquella època, particularment dels inicis de «La Veu de Catalunya». Abans, però, de resseguir la correspondència, sembla convenient dir algunes coses sobre els seus protagonistes.

II

Els protagonistes de l'epistolari: Mn. Jaume Collell i Narcís Verdaguer i Callís al temps dels inicis de «La Veu de Catalunya»

Collell ja era una gran figura eclesiàstica i literària, poeta, predicador i orador sollicitat arreu de Catalunya. Havia nascut a Vic el 18 de desembre de 1846. Tenia, doncs, 45 anys, o sigui en la plenitud de la vida. Era sacerdot d'ençà de 1873. El 1869 havia guanyat l'Englantina als Jocs Florals, el 1870 la Flor Natural i l'any següent obtingué el títol de Mestre en Gai saber. Era escriptor des de 1865; el 1867 figurà entre els fundadors de l'Esbart de Vic; el 1880 obtingué una canongia a Vic. Joan Anglada, que el va coneixer molt de prop, deia del canonge Collell que era un home dinàmic, que deia molt, però per damunt de tot feia i feia fer².

El canonge Collell fou el fundador i l'ànima genuïna de «La Veu del Montserrat». Durant els catorze anys que la dirigí, hi publicà més de cincents articles signats, o amb les inicials, sobre temes variadíssims, sempre de palpitant actualitat, comentaris entorn de les novetats filosòfiques, artístiques o literàries, de polèmica i d'informació; les seves polèmiques amb el «Diari Català» i el Centre Català, tots dos dirigits per Valentí Almirall, donaren al canonge Collell la categoria de primer periodista en el seu gènere tradicionalista i catòlic dintre d'un abrandat catalanisme.

Narcís Verdaguer i Callís, nascut a Vic l'any 1862, estudià al Seminari de Vic, on s'interessà per la història i el periodisme. El 1882, quan tenia vint anys, amb companys del Seminari fundà un periòdic quinzenal titulat «L'almodàver», en el primer número del qual es declaren «en favor del bon catalanisme, aquell que té per única base la doctrina cristiana i per únic fi, la gloria i el benestar de Catalunya». El periòdic fou suspès per la superioritat, que

2. ANGLADA i VILARDEBÓ, Joan; *El canonge Jaume Collell. El Periodista. El Catalanista*, Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1983.

temia les agitacions que pogués produir entre els estudiants. Verdaguer i Callís col·laborà aleshores a «La Veu del Montserrat», del canonge Collell, de qui es va fer un fidel col·laborador i amic incondicional.

Val a dir que Collell i Verdaguer i Callís es portaven disset anys de diferència; diferència important, que explica que la relació que tingueren no era pas com la que Collell mantenya amb mossèn Cinto Verdaguer, condeixebles tots dos del seminari i d'una edat semblant. Collell veia Verdaguer i Callís com un deixeble, alumne espavilat, treballador, entusiasta, propagandista; en fi com un jove que prometia. En canvi Narcís Verdaguer i Callís sempre va veure el canonge Collell com el seu professor, el seu mestre i mentor, investit de la dignitat eclesiàstica que li reforçava l'autoritat que ja tenia com a periodista i promotor del catalanisme.

És sabut que el bisbe Morgades oferí a Verdaguer i Callís, l'any 1883, anar a Roma a despeses del Bisbat, a seguir estudis superiors eclesiàstics, però que no sols hi renuncià sinó que abandonà la carrera i es traslladà a Barcelona a estudiar a la universitat civil.

Efectivament, l'any 1883 s'installà a Barcelona al pis del seu cosí germà Mossèn Cinto Verdaguer, del carrer de la Canuda 14; Mossèn Cinto feia vuit anys que era capellà i almoiner de la família del Marquès de Comillas. Des de Barcelona Narcís Verdaguer i Callís va col·laborar a «La Veu del Montserrat», de la qual era el corresponsal a la ciutat comtal, i actuà també de mig secretari de Mn. Cinto.

En qualitat de representant de «La Veu del Montserrat» intervingué en la reunió de Llotja de l'11 de gener de 1885, d'on sortí el «Memorial de greuges» presentat al rei Alfons XII contra la unificació de codis i altres atemptats als drets i als interessos de Catalunya. Poc després de la seva fundació, fou admès al Centre Escolar Catalanista i aviat ocupà la presidència de la Secció de Dret. El curs 1887-1888 ja era president del Centre. L'any 1889 passà a ésser Secretari de la Comissió de Relacions de la Lliga de Catalunya. El mateix any fou publicat el Codi Civil espanyol amb el famós article 15, que venia a destruir la nacionalitat civil dels catalans i a matar per manca de subjectes el dret civil català. «Aquesta injúria», diu el propi Narcís Verdaguer i Callís, «a mí m'arborà i no vaig callar dintre la Lliga de Catalunya fins aconseguir que els mésfreds s'entusiasmessin amb la idea de la necessitat d'emprendre una campanya de propaganda i agitació popular per tot Catalunya contra el Codi Civil i el seu article 15». La campanya fou grandiosa i obligà el Govern a capitular modificant substancialment aquell article. Al voltant d'aquella campanya nasqué la Unió Catalanista, i contemporàniament Narcís Verdaguer i Callís va fundar el Foment Catalanista per sembrar els ideals patriòtics a les barriades populars de Barcelona, i també l'Associació de Propaganda Catalanista (març 1891) per a la predicació oral a les comarques i pobles.

Prengué part a l'Assamblea a Manresa de la Unió Catalanista i prengué part així mateix a nombrosos mitings, reunions i festes patriòtiques en defensa dels interessos econòmics de Catalunya. No menys important que el seu

apostolat de la paraula ho fou el de la ploma. Aquella campanya contra l'article 15 de codi civil espanyol, que inicià i executà Verdaguer i Callís amb la paraula i amb els articles a «La Veu del Montserrat» (1889), constitueixen sense dubte la primera victòria del catalanisme. Aquest era el Narcís Verdaguer i Callís a l'època de l'epistolari amb el canonge Collell.

III

Escriptori Collell-Verdaguer i Callís

Pel que veiem a les cartes del canonge Collell adreçades a Narcís Verdaguer i Callís el pas del fundador de «La Veu del Montserrat», a «La Veu de Catalunya», no fou del tot flors i violes, ja que el geni, l'energia, la intransigència de Collell, topaven de vegades amb la joventut i els impulsos de Verdaguer i Callís i dels seus amics. La primera carta que tenim del canonge relativa al nou periòdic és de l'11 de desembre de 1890. Diu Collell: «Tinguereu la cosa preparada. Fes fer la vinyeta nova y enviam lo croquis... Es menester tenir material per dias [...] Jo us faré l'article pel número primer, en forma de carta dirigida a tu.»

Al mateix temps, Collell, que es troava a Canet de Mar refent-se d'una malaltia, mantenya contactes amb Vic, com ho prova el que diu a Verdaguer i Callís el 18 de desembre: «Mossèn Masferrer m'escriu dient que està conforme, perque veu que a Vich no pot sortir *La Veu*. El Sr Bisbe també n'es de parer.»

I amb l'energia que el caracteritza es concentra a impulsar que «La Veu de Catalunya», des del primer número, surti al carrer amb la dignitat i la categoria que ell ha previst i que s'ha proposat d'imposar: «me sab molt greu que s'hagi portat la vinyeta á grabar, sense haverne jo vist lo croquis. No voldria que exis una cosa tan migrada y mal entesa com la vinyeta de la *Semana Popular*. Suposo que no haurá suprimit l'escut de Catalunya ab lo lema *Pro aris et focis*. Axò es per *La Veu* la marca de fàbrica.»

Verdaguer i Callís i els seus companys de redacció de *La Veu* volien fer sortir en el primer número el retrat del canonge Collell, segurament com aval que recolzés aquell nou setmanari. El canonge, amb un to que no deixa lloc a rèplica, li escriu: «*Del meu retrato ni parlarne*. Seria una planxa número hú. Serà bo desde'l primer número no comprometres á dar ninot cada setmana per quedar ab mes llibertat. Pensa que no anem a fer cap ilustració.»

Collell sens dubte com a conseqüència de les converses tingudes amb en Narcís Verdaguer i Callís i amb en Cabot, a Canet, sobre el nou periòdic, fixa els seus punts de vista sobre qui ha de ser el director; es pronuncia clarament sobre el que ha de ser «La Veu de Catalunya» com a necessitat del catalanisme, i es mostra desconfiat respecte als articles que li han de donar caràcter: «Amich Narcís: Hem d'anar clars. Jo no vull entorpirte la teva acció, pero no vull de cap manera procediments confusos. Si jo no he de figurar com Director devant la Redacció —quan devant del públic ne tindré la responsabilitat—

tat — me retiro. Tu i sols tú has de ser lo Director *oficial*, y perçó no puch aprobar que s'hage posat com a Director en Cabot, lo qual es posarre en ridicul. Jo he de ser lo Director real, puix ab obligacions de tal me considero, i en eix sentit he escrit lo primer article.

Açò per tu ha de ser una salvaguarda y t'ha d'evitar compromisos personals. Tal escrit se'l presentarà que no consiga publicarlo, y alashoras podrás excusarte ab mí.

Perque, torna a repetirte, sense criteri ficsò no's farà mes que disbarats y tonterias. Composicions de caracter eròtic sian en vers, sian en prosa, no n'hi vull cap perque son ximplerías, y ab una que n'hi publiquis dexaran lo periòdich molta gent. Recòrdat que tu has criticat alguna de las láminas de la *Semana Popular*.

La Veu de Catalunya ha de ser un periòdich molt serio, y molt ben escrit. Lo Catalanisme necessita un òrguen digne, y en açò s'ha de fundar l'ecxit del nostre periòdich.

Y pensa que'ls articles que li han de dar caracter, si no te'ls faig jo, no te'ls farà ningú, puix prou coneigudas tinch las forças del renaxament catalá.

No dexes fer res á n'en Cabot ni á ningú sense conèxement teu i meu en lo que càpiga. Enviar las cosas pel correu es lo mes fácil, essent un Setmanari. Si al mateix temps que á l'impremta han tret probas per tu, las haguesen tretas per duplicat, jo ja las hauria corregidas.

Podrà serte açò molest, pero es condició *sine qua non*, sobre tot de material meu. No consento en que's publiqui'l primer número sense haver vist jo la primera plana y lo que sia ja compost. Si sapigueses lo tonto que he trobat lo subtítol de *Setmanari de literatura y propaganda catalanista!* No podia ser mes desacertat y'l Brusi que sab d'ortografia hi ha posat avans de «propaganda» un *de* que no'l porta la Renaixensa. En los volants també veig que ús hi escapá una errada posant *Setmanari popular de Catalunya*. Basta *Setmanari popular*, i axis ha d'anar en lo periòdich.

Comprendch lo tràfech que has de tenir, pero per això mateix t'hi vull ajudar ab totes las observacions y advertencias que se m'ocorren.

No't penediràs de seguirme.

Si enhorabona tal com quedarem, hagueses posat *baix la direcció* etc., m'haurias estalviat la reclamació. Procediments rectes y situacions claras. Ja sabs que ab mi no servexen las diplomacias. Prou per avui. Va una altra lliseta.

Teu affm.

Jaume pbr.»

Collell i Verdaguer i Callís es reparteixen la tasca de guanyar-se voluntats entre els col·laboradors de «*La Veu del Montserrat*». Collell escriu: «A n'en Nadal (Lluís B. Nadal i Canudes, destacat collaborador de «*La Veu del Montserrat*») li escriuré jo, com escriuré als antichs col·laboradors com lo Dr. Sucona (Tomas Sucona i Vallés, de Reus) y altres. De'n Nadal dubto que'n traguem mes que alguna composició de tant en tant, perque, com tu sabs, ell

hauria preferit la mort del periòdich al canvi de domicili (Cosa que mes tard veiem confirmada) Per altra part no te gaures simpatias, pel grup de catalanistes del qual tu formas part. Jo respecto la seva opinió, que en alguna cosa no es del tot infundada, si be peca de severa.»

També escriu: «a qui has d'escriure per tenir-lo content es a n'el noi Fatjó (Josep Fatjó i Vilas, hisendat de Collsacabra, collaborador també de «La Veu del Montserrat») a n'en Mariano Serra (Marià Serra i Esturi, sacerdot i escriptor de Vic) li escriuré jo dantli les gracies.»

Les relacions del canonge Collell amb l'editor Anglada es trenquen definitivament. Ho confirma el propi Canonge a Narcís Verdaguer i Callís: «Com he romput tota relació ab l'Anglada, en atenció al modo indecent com s'ha portat haurem de fer foch nou, es dir montar l'Administració sens demanar-li res n'ell. Jo'm recordaré d'alguns suscriptors de fora, á qui convé enviar lo periòdich puix han sigut fermes. Ja't faré una llista.»

Collell ha vist una prova del primer número de «La Veu de Catalunya» i esclata: «Ja heu fet el disbarat de la *inspiració* (segurament els redactors de La Veu devien haver escrit que la Direcció quedava baix l'*inspiració* del Canonge Collell), i continua: «Aixó fa escudella. Val mes dir *Director* a secas, encara que la Direcció immediata la hagueu de portar vosaltres. Lo subtítol tampoc m'agrada. Hauria estat millor *Setmanari Popular* a secas (segurament en la prova havien indicat *Setmanari popular literari*). La literatura a mon entendre hi ha de representar un paper secundari.

De tot això'n te la culpa el no consultarme las cosas, t'he dit que volia veure la vinyeta y si pot ser proba de tot. [...] En los anuncis que d'aquí en endavant publicieu poseu *baix la Direcció de Mossen Jaume Collell*. Sa com lla la responsabilitat mos caurá tota sobre mi, y no la defujo.»

Collell no pot ser més clar, la direcció de «La Veu de Catalunya» li correspon.

El dia 11 de gener de 1891, o sigui un mes just des d'aquestes cartes, surt al carrer el número 1 de «La Veu de Catalunya» amb l'editorial de Jaume Collell pbre titulat «Plan de campanya», signat a Canet de Mar el 3 de gener, i tal com ja havia anticipat a Verdaguer i Callís, aquest editorial adopta la forma de carta dirigida a aquest i, per tant, deu considerar-se inclosa en l'epistolari.

Per il·lustrar les relacions Collell-Verdaguer tocant a «La Veu de Catalunya», és oportú reproduir els primers paràgrafs d'aquell editorial, que situen les relacions Collell-Verdaguer respecte del nou periòdic:

«Plan de campanya

Sr. D. Narcís Verdaguer y Callís

Retirat encara en lo quartel d'invàlits, me vens, amich, á destorbar mon repòs, convidant-me á carregarne altra volta lo buyrach á l'espatlla, y a exir á campanya. Me dius que convé; me promets que un estol de joves animosos se agruparà al entorn de la noble bandera que, ja fa catorze anys, despleguí als vents de la publicitat periodística, probant de conduhir lo catalanisme pe'l s

camíns de la gran restauració de la Patria catalana, somni d'or de la nostra joveu que vull sia lo poderós estímul de la edat madura y la benedicció de la mia vellesa.

No consultant mas forças, que, ara las tinch migradas, (si be que, gracies á Deu, sembla que van revenint) sino mon dalit moral, mon entussiasme may decaygut, ma fe sempre ferma en la noblesa de la causa que sostenim, vos dich: aquí m' teniu, y mans á l'obra.

Per fer d'inspirador y de director de lluny á lluny, encara seré bo; per fer onejar la bandera y senyalarvos l'ideal, tot mostrantvos los esculls á que pot conduhir l'entussiasme poch discret ó la illusió enganyosa, també m'hi sento ab forças; la bona voluntat y'l brios de la vostra joventut farán lo demés.

La llegenda y'l símbols que porta en son front LA VEU DE CATALUNYA, son lo seu programa; los qui han seguit la nostra ja llarga campanya saben si hem tingut sempre ben alta la bandera, y si hem sabut defensar la causa del catalanisme catòlic ab dignitat y ab enteresa. Ni un dia de defalliment, ni una nota de traydoria. Independents de tot partit politich dels que militan en la cudent arena de la nació espanyola, fermes en los principis de la religió catòlica dócils á las sabias ensenyansas de la Iglesia, hem treballat impertérrits, (fins á caure rendits de fatiga) per l'enaltiment de Catalunya, per actuar en lo possible las ideas y las aspiracions que venen compresas en la, avuy ja vulgar, denominació de Regionalisme.»

Carta de Collell del 3 de gener de 1891. El Canonge vol estar al corrent de tot. Insisteix en que no es parli de «La Veu del Montserrat»: «Estimat Narcís: Aquí va l'article y *Cronica Religiosa*. En la divisió de seccions no hi poseu la de *Secció Literaria*. Las poesias sense epigrafe especial han de venir després dels articles y solts editorials. Lo que no hi pot faltar es lo *Dietari del Principat*.

Sobretot, mireuvoshi be en la correcció de probes. No hi ha res que desacrediti tant un periodich, com lo desmanech.

Me sab molt greu que surti'l primer número sensa veure jo abans probas totals de compaginació y tipos, y sobretot, sensa veura la vinyeta.

Sobretot, ficcesa de criteri. Ja vos enviaré la llista de personas a que s'ha d'enviar y es menester darvos pressa.

M'has de tenir al corrent de tot. A Vich no envies cap número, si no te'l demanen en particular, vull dir que no cal exposarse á que certs tipos fassent la totneria de posarhi'l *devuelvase*. Ni una paraula de *La Veu del Montserrat* per suposat res de cambi. Perque la nostra *Veu* hem de fer com que fos aquella. Ja m'entens.

Per suposat, envia números (5) al Bisbe, y un á mon pare. Passat dels teus amichs, a ningú si no se suscriuen.

Saluda als companys, y mana á ton affm. SS y A
Jaume Collell pbre

Canet de Mar Janer 3/91

Jo no escric ab es, y un altre dia ja't daré les rahons.»

Carta del 7 de Febrer, en la qual Collell reacciona amb energia davant del que considera falta d'atenció a les seves indicacions: «Sr. Dn. Narcís Verdaguer. Estimat amich: m'es molt dolorós y enujós haverme de queixar en cada carta, pero hi tinch obligació. Veig ó que no m'entens, ó no vols fer lo que jo dich, y en tals circumstancies me veuré precisat á pendre una determinació molt seria. A Vich tenia que lluytar amb l'inèrcia, ara á Barcelona tinc de lluitar ab lo descuyt y la falta de atenció.

Acabo de possar los ulls dels números publicats de *La Veu* y no hi he trobat sino motius de disgust. En primer lloc he hagut de manllevarlos per llegirlos, y aixó es un *colmo*.

No hi he trobat l'article *Criteri* ¿Si no't plagué, cosa que ja suposava porque no m'hi feyas las observacions pertinentes? Jo se que hi han queixas de personas molt influents en la societat, sobre *l'amplitud de mánega* del nou periódich, y per evitar açò precisament anava encaminat lo meu article. Aixó de fer lo desentés, es lo procediment que mes aborreixo en tothom, y mes ab los que un te al costat. Jo so molt fàcil de acontentar, pero no de ser enganyat.

Lo solt de gacetilla sobre'l meu nombrament de investigador (no *escorcollador*) dels documents pera la historia eclesiástica fou desgraciadíssim, diuent que no *abonavam* la notícia. Que vol dir *abonar* en català? Quan lo Brusi la duya, sabia ell que era certa, y tu devias copiarla en sech y prou, com tot lo que ab ma persona's relacioni. Pero si desgraciat fou lo primer mes ho fou lo segon ¿No't recordas que't vaig fer la prohibició absoluta de citar (ni una vegada) *La Veu del Montserrat*? Y ho fás precisament per motiu d'un solt que jo no he vist ni veuré, en que se m'alaba a mi. ¿No veus que açò de agrahir l'incens es una miseria que haurá engreixat als miserables de Vich? Si's torna ni una sola vegada á mencionar *La Veu del Montserrat*, ni per referencia, me separaré definitivament de vosaltres, y veurás de quina manera. T'he dit que per mi *La Veu de Catalunya* es la continuació de *La Veu del Montserrat*. Si no t'hi vols avenir, parla clar, y'ns entendrérem aviat.

No't parlo de moltes persones, quals noms us he donat, y que no han vist encara mostra del periódich. Si espereu que'l suscriptors us vingan, com van los fumadors al estanch, aneu equivocats. Tampoch te parlaré de lo mal corregit que ix tot, no sols de faltas de ortografia, sino fins de sentit grammatical. Encara no t'has sabut desvesar de posar *grants*, per *grans*. Aqueixa t mai se li havia ocorregut á ningú.

En fi, que auguro molt mal de la cosa, y'm sab greu, perque treballantla un poch, hauria pres bona arrencada.

Per abreviar; si no admets la meva *Direcció*, real y efectiva (ja que la responsabilitat moral la duré á sobre) digamho ben clar, perque jo obraré en conseqüència, puix so mortal enemich d'embuts i situacions falsas. No escriuré una linea mes pe'l periodich sensa una promesa formal. Pel teu bé y pel bé de la causa te parla aixis ton affm. SS y A.

J. Collell pbre.

N.B. Lo de *La Veu del Montserrat* m'ha dolgut molt perqué, es faltar obertament á lo convingut, y perque en est sentit havia jo escrit als de Vich, dientlos que per mi era com si'l tal periodich no existis.»

Collell escriu el 17 de febrer 1891: «Luego trobo yo que hi ha un tip de literatura ¿perqué no hi ha d'haver una *Miscelánea científica*, una *Revista Comercial y bursátil* cada mes, feta per persona intelligent en lo ram y adàmés noticias agrícolas de tot lo Principat dadas en forma molt seria? Si jo pogues dedicarmhi sobre'l terreno, tot això ho montaria en gran escala. [...] No'm cansaré de repetirte: ab un criteri sa, format i decidit, *La Veu de Catalunya* te molt camp per corre y fará via. Ab eclectismes y pastelerias no's va enlloch.»

El 23 de febrer, han sortit ja 4 números de «*La Veu de Catalunya*. A Collell se li desvetlla el seu sentit crític. Està descontent de gairebé tot de *La Veu*, i ho diu ben clar al seu interlocutor, amenaçant clarament de dimitir i deixar el camí lliure a Narcís Verdaguer i als seus companys: «Estimat Narcís: si jo pogués baixar cada setmana á Barcelona á arreglar lo periódich, ¿creus tu que m'estaria arreconat á Canet? Tal com va la meva malaltia, fins lo que treballo ara, es un excés, excés quel faig ab gust, primer per la causa, després per tu. Y aquest *per tu*, es menester quel comprengas be. Jo no hauria permés may lo que ha sucsehit amb *La Veu del Montserrat*, y be ó malament l'hauria anada sostenint á Vich, si tu no m'hagueses dit que't veyas ab cor de fer un periodich á Barcelona anant jo al devant per traure la cara, y encarregarte tu ab los companys de la feyna. *Per tu*, vol dir que jo creya un be posarte en condicions de tenir un órguen, no per la satisfacció del amor propi ni de la vanitat literaria, sino per formarte un predicament devant del públich, y recullir lo fruyt positiu dels teus primers assaigs de propagandista.

Pero si t'acoquinas, y al palpar la realitat de la cosa, que sempre es mes freda que la illusió, sents lo desaliento y lo fastidi; aleshoras te diré que comensas mal la teva carrera. Y més encara, si no sabs llegir en las mevas reconvencions, que tu atribuhexes á irritació nervosa, l'interés que jo tinch per la bona marxa de la Revista y pe'l teu bon nom, aleshoras te diré que no conexes la vera amistat.

Sempre m'ha fet por de tu un cert idealisme que no't permet veure las cosas en un terreno práctich, y que't fa oscil·lar de la illusió escalfada á la decepció geladora; y al mateix temps un frissament per arribar á terme aviat, per fer madurar la fruya abans d' hora. Aço't pot portar gran disgustos, y desde luego't diré que fins personas que t'han tractat poch t'ho conexen. *Quiere llegar enseñada* me deya la Marquesa de Comillas en una llarga conversa que de las nostras cosas tinguerem en lo darrer viatge; y es una gran veritat.

Lo que mes estrany trobo en ta darrera carta es lo dirme que jo hi dongue solució, y que me'n encarregui. Examínat un moment, y veurás hont tenias lo cap, quan aço'm proposavas.

Pero molt mes m'ha extranyat encara la puntada sobre lo *capellanesch* de *La Veu de Catalunya*. De la *Crónica Religiosa* tu mateix, abans de emprendre la cosa, ab gran entusiasme deyas que te'n encarregarias y que, per millor ferla, te suscriurias al *Moniteur de Rome*. En lo primer número fet á bots y empentes, en Cabot m'hi proposá ficarhi'l Santoral de la setmana, cosa que jo vaig desaprobar, precisament perque no hi fa cap falta, y perque li hauria dat açó l'aire de revista purament religiosa.

Passat d'açó, ¿ahont es lo *capellanesch* del periódich? Qué per ventura, si s'hagués fet lo traslado de *La Veu del Montserrat* a Barcelona, no haurias tingut tu bon cuidado en no faltar á sas tradicions eminentment catòlicas, y per cert mes *capellanescas* que *La Veu de Catalunya* no tindrà may?

Los que per açó no se suscriguin, bon vent i barca nova, que tampoch se't suscriurian si fesses un periódich eclètic y sense criteri decidit.

Perque tu m'ho dius crech en lo del Yxart; si no t'ho ha dit a tu mateix, no ho crech; puix conech l'Yxart y se lo que pensa de les meves cosas. Per altra part, si't refias de la colaboració d'estos elements *híbrids* del catalanisme, vas molt errat. Jo mai hi he comptat; si venen, millor; pero dintre las condicions del periódich que son prou amplas. Altra colaboració hi ha que's podrá ben aprofitar, y que per lo que veig tens tu del tot descuydada.

Si'l ser *capellanesch* vol dir lo figurar jo al devant y l'enviarte article setmanal, alashoras parla clar, y veurás com nos enteném ab pocas paraules.

Y cregas que m'agradará de veuret, com ab las mans deslligadas y ab lo teu criteri fet, á lo menos en lo fundamental tiras avant la barca.

Y perque no se m'oblide't diré que á una persona de criteri ben format, no li passa l'expressió que dona'n Fasternrath á n'en Miquel Servet, anomenant-lo *martyr de Ginebra*, puix un catòlich no anomena ni pot tolerar que s'anomeni *martyr*, á un heretge mort per l'odi de un altre heretge, com fou Servet per Calvin. Cosas aixís cregas que son fundamentals per la obra d'un periódich que vol representar lo catalanisme catòlich.

Y prou de observacions, perque m'hi canso. Ab lo del desmanech ó descuyt m'atench á lo que t'he dit, y es que no pot exir mes mal corregtit. May en *La Veu de Montserrat*, ni quan jo no hi era, havia exit una poesietà com la de Mossen Cinto ab tantas erradas: *deixeple* per *deixeble* y *posant baix*, unas quantas rallas mes avall m'hi poseu *ex infantó*. De modo que en Durán se guanya ben malament lo sou.

Y lo notable es que lo meu m'ho trobo cambiat. Per exemple, jo may he usat *abiat* sino *aviat*, que es lo que s'ha de dir.

En lo anunci de la quarta plana hi poseu que'llos pagos s'han de fer per adelantat, castellanisme dels més palpats.

Los dos avisos de administració que heu posat en l'últim número com mal [...] ben clar, si vols anar ara sol y enterament deslligat; perque ja't vaig dir el principi que magradan situacions claras.

* Manca un fragment a l'original.

Jo que he pres sempre'l catalanisme com una religió, y he treballat anys y anys, sol, casi sens auxili en mon periódich, pots contar que no he de tenir empenyo *personal* en figurar com á Director, desde'l moment que se'm diga que hi faig nosa.

Ab una simple declaració que fassa quedará tot arreglat. No voldria may que poguesses dir que *l'esperit capellanesch y retrògado* ha privat á *La Veu* de medrar.

Pénsathi y contesta aviat.

Affm SS y A.

Jaume Collell pbre.»

Carta del primer de maig de 1891: «Donas massa bombo al mestre Guimerá, y sense pensartho te vas convertint en turiferari d'un home que es catalanista d'ocasió y que ademés no t'ho agraeix. Li dius politich, y de politich ne te tant com jo d'enginyer.

Lo de *Mar y Cielo* fou lo que'l francesos ne diuen un *coup monté*, y perçó ara no s'ha sostingut la cosa. Axís com sempre creuí perjudicial á la causa catalana l'*almirallisme* del *Centre Catalá*, penso lo mateix del *guimeranisme* de la *Lliga*. Fenthó axís, no anirem enloch, y lo que tu tens de l'escola baladrera perjudica notablement á *La Veu de Catalunya*. Encara no has pres posicions, y dintre'l caalanisme vas com l'anima den Garibay. Ho sento, pero no'm penso remediarho.

Sempre affm. SS y A

Jaume Collell pbre.»

El 29 de gener de 1893, o sigui dos anys després de sortir *La Veu de Catalunya*, Collell esclata i comunica en Verdaguer i Callís la seva decisió irrevocable de dimitir i de retirar-se de *La Veu de Catalunya*. No diu els motius donat que son obvis entre ells dos.

És important veure com Collell separa clarament el que són relacions per *La Veu de Catalunya*, del que és l'amistat personal que professa a Verdaguer i Callís: «San Gervasi, 29 de Janer de 1893. Molt apreciat Narcís: retingut avuy á casa per una forta irritació de garganta, no vull esperar á demà a comunicarte la irrevocable resolució que he pres de retirarme de tota participació en *La Veu de Catalunya*. No m'he d'entretenir en ferte exposició de motius; tu mateix jutja si puch continuar decorosament ni com redactor ni com Director, ni com inspirador (que en los tres conceptes hi havia qui'm prenia) després del gravissim pas que acabas de donar, ja no sols sens consultarme, pero ni fentmho á saber oportunament.

Temps ha que presumia havia d'arrivar aquesta hora; pero no'm creya que l'ocasió determinant fos un oblit tan absolut, per part teva, dels devers mes elementals d'amich y de company.

Desligat de tot compromís, no per açó me considero desobligat de la llei d'amistat ab tu que pots sempre disposar de ton Affm y S

Jaume Collell pbre

Si volguesses que la meva retirada se fes en forma publica, digamho y la faré á saber en deguda forma; si preferexes la retirada del silenci, també m'está be. Per tu vaig callar en l'assumpte de *La Veu del Montserrat*, també puch callar ara, que per callar no's pert ningú.»

Gràcies a la bona disposició del meu cosí Josep Verdaguer i Panadès podem publicar la resposta de Narcís Verdaguer i Callís a la decisió de Collell de retirar-se de *La Veu*. La carta és del 30 de gener de 1893: «Estimadíssim Mossén Jaume: La resolució que vosté'm comunica d'abandonar tota participació en *La Veu de Catalunya*, és per mi un colp terrible, molt terrible apesar de no venirme ben be de nou.

Perque diu vosté que sa resolució es irrevocable, y perque encara que no ho digués, li farien las circumstancies que, dins la Redacció de *La Veu*, nos han anat creant una situació ben difícil, no cauré en la temptació de discutir los fonaments de son determini, ni de cercarhi á aquest paliatus.

Me limitaré á fer a vosté la proposició següent:

Será un gran bé per *La Veu*, y per mi no petit benefici i que vosté's dignés acceptar la Direcció del periódich. Si vosté's resolgués á dir que sí, fassam l'obsequi de dirmo. Jo ho comunicaré á mos companys Cabot y Rivera; y, al acte enviaré al Sr. Bisbe una comunicació dihentli que «havent jo cesat en lo carrech de Director li suplico que dexe sens efecte la quexa que vaig enviarli». Y no faré axó solament, sinó quant vosté crega que jo dech fer. M'alegrá moltíssim de que vosté's trobe prou valent de salut per acceptar ma proposició. Apesar de que vosté creu en certas dolenterias mevas, com, per exemple, en ma falta de sinceritat, no dubte que li parlo ab lo cor á la ma. Me traourá de sobre un pes immens, si'm permet, ab un acte bondadós desfeixogarme d'una carrega per mi massa pesada. Fassam lo favor de pensar lo que li proposo y de dirm'e son definitiu parer. Ja veu que li poso la qüestió en los termens unichs en que pot tenir una solució ben asegurada pel pervenir.

Si vosté no accepta ma proposta, demanaré ajuda á Nostre Senyor per tirar al menos fins á acabar l'any corrent.

Será sempre seu servidor y amich

N. Verdaguer Callís»

Les coses es devien arreglar, ja que continua el carteig entre Collell i Verdaguer i Callís i continuen també els afectuosos renys i consells del primer, així com les expressions d'amistat que ambdós es professaven, i que encara van créixer més en ocasió de les noces de Narcís Verdaguer i Callís amb Francesca Bonnemaison i Farriols, illustre dama barcelonina. Francesca, un cop mort Verdaguer i Callís el 5 d'abril de 1918, continuà amb una molt bona relació amb el canonge Collell, de la que es conserva també una colla de cartes.

Amb motiu de la mort de Verdaguer i Callís, Collell dedicà un article necrològic de vertadera antologia. Es publicà en el Programa de la Festa Major de Vic del mateix any. En aquest article queda patent l'amistat i pro-

fund afecte, junt amb l'admiració que professava el canonge Collell al seu amic, a qui considera exemple d'honradesa i de patriotisme.

IV

Collell imposa el rigor en el llenguatge i en l'ortografia a «La Veu de Catalunya»

Abans de la publicació del primer número de «La Veu de Catalunya» el canonge Collell ja demostra la seva preocupació per a que La Veu sigui un periòdic molt ben fet.

Quan el canonge Collell i Narcís Verdaguer i Callís es cartegen sobre el que ha de ser la «Veu de Catalunya», Collell li diu: «*La Veu de Catalunya* ha de ser un periòdic molt serio, y molt ben escrit. Lo Catalanisme necessita un órguen digne i en açò s'ha de fundar l'èxit del nostre periódich.

Desde el primer dia ha d'exir tot ben correcte; y per lo que toca a la redacció tenir un sistema uniforme d'ortografia. Son detalls que influexen en lo credit d'un periodic. Es menester ennoblit lo llenguatge i pensar que no tot lo que es diu es pot escriure.

Sobre tot mireu vos hi bé en la correcció de probes. No hi ha res que desacrediti tant un periodich com lo desmanech.»

En aquestes observacions i consells el canonge Collell mostra amb energia que si renuncia a «La Veu del Montserrat» per asegar-se a l'iniciativa de Verdaguer i Callís i dels seus amics, ho fa sense renunciar a cap de les normes que tant de crèdit li han donat com a formidable periodista, ni al seu prestigi com a autor de fama ja consagrada.

No es fia prou de l'impuls, de la vocació ni de la bona voluntat d'aquells joves que endeguen a Barcelona «La Veu de Catalunya», i ell ho vol revisar tot.

Collell no transigeix amb el fet que La Veu surti amb faltes d'ortografia i les advertències i correccions són tema de moltes de les cartes de Collell a Verdaguer i Callís.

Al febrer de 1891, o sigui després de publicats 4 números de La Veu, el canonge Collell diu a Verdaguer i Callís: «En punt a correccions seria massa llarga la llista y val mes no posarmhi perqué veig que es inutil. Dintre d'un mateix escrit teu hi ha mots posats en dues ó tres maneras distingas ¿Pero neologismes com *hermosor* de la Nota a n'en Fasternrath d'hont surten? Fer *avinent* no vol dir com pensan los de la *Renaxensa*, fer á saber, *participar*, sinó *acostar*, *posar á la ma*, y una persona diu *avinenta* quan es agradable y simpatica y una cosa es *avinenta* quan no costa gayre de trobarla. Escriu ab menos pretensions i escriurás millor.»

Collell pateix per errades que es publiquen a La Veu i no s'ho calla pas, aprofita cada carta a Verdaguer i Callís per sermonejar-lo. En el mes d'abril —han sortit ja 7 números de La Veu— li diu: «Estimat Narcís: veig qu's inútil quexarme y senyalar las erradas; pero cregas que sufresch molt ab la

incorrectitud. Si en un periòdic castellà sortissen les faltas de llenguatge y d'ortografia que surten à *La Veu* no's dirian pas pochs fàstichs!». I continua: «jo procuro darvos l'original molt correcte, y especialment los noms propis; no obstant això, en lo número últim per *Derisflé* me feu dir *Derville*. Jo no escric may *cuestió*, sinó *qüestió*; m'heu posat una *z* en *civiltsadora* y en canbi quant heu de posar *provenzal*, poseu provensal. Et sic de coeteris Ja que per desgràcia no puc lograr res mes, almenos lo que jo'us envio, poseuho tot com està.»

Amb la perspectiva que ens dóna el segle transcorregut des d'aleshores, és interessant veure per on anava el canonge Collell en la qüestió de l'ortografia. Ens diu Maties Ramisa que *La Veu de Catalunya* no s'inclina per cap dels dos grups que varen dividir els escriptors catalans en matèria d'ortografia. Sí que ho fa, en canvi, Jaume Collell des de les mateixes planes de *La Veu de Catalunya* llençant un furiós atac contra l'escola ortogràfica modernista, tot i valorar l'aportació de Pompeu Fabra «que és el qui va més ben calçat dels de la colla modernista». Es decanta més tard pel sistema del filòleg Josep Balari i Jovany publicat el 1874 a l'Acadèmia de Bones Lletres, molt semblant a l'emprat fins aquell moment per *La Veu del Montserrat*. La postura irreductible de Collell, diu Remisa, continuarà fins a la mort però no sembla pas que fos totalment compartida pels redactors del setmanari vigatà.

Collell troba que en *La Veu de Catalunya* «surten molts noms equivocats y altres mal posats; per exemple per dir Lovaina heu posat en francés *Louvain* per dir Angers, *Anvers et sic de coeteris*. Jo que no estich avesat a tanta incorrecció cregas que'm fa pena, puix tot revela descuyt o ignorancia.»

En una ocasió que Collell rep les proves d'impremta diu: «Acabo de rebre les probas que et torno a remetre corregidas. Veig que poseu *provençal* amb ç; en català la ç te'l so fort, y per lo só suau es menester usar la z, puig sona lo mateix *provençal* que *dotzena y esbotzar*.»

Collell en diverses ocasions qualifica de desmanec i de descuit la repetició d'errades a *La Veu*. Al febrer del 91 (ja hem dit que havien sortit 4 números de *La Veu*) diu: «Ab lo de desmanech ó descuit m'atenció a lo que t'he dit y es que no pot exir mes mal corretgit. May en *La Veu del Montserrat*, ni quan jo no hi era, havia exit una poesieta com la de Mn Cinto ab tantes erradas: *deixeple* per *deixable* y posant *baix*, unes quantas ratlles mes avall m'hi poseu ex infantó. De modo que en Durán (que devia ser el corrector de probes) se guanya ben malament el sou.»

En el mes de març del mateix any de 1891 diu Collell a Verdaguer i Callis: «Un altre dia te senyalaré algunas reglas ortogràficas perque en lo de la Redacció voldria la major uniformitat possible.» I continua: «Desde luego es menester que ús desveseu de posar la *h* en *vehuen*, *crehuen* etc, puix la *eue* d'eixos mots, com la *aue* de *cauen* y altres, es un verdader triptongo que la *h* per força'l descompon. La *h* va be per exemple en *obehir*, *constituheix*, etc. encara que els antichs no la admetian.»

Pocs dies més tard, Collell diu a Verdaguer i Callís «Avui mes renys per la incorrecció. En lo teu article, á poca distància, l'un del altre hi ha *segueix y refereix axis y aixis*. Lo pronom *aquets* s'ha d'escriure sempre *aquests* per que'l singular no es *aquet* sinó *aquest* que'l distingueix del *aqueix* com del *este y ese* castellans.

Passo per alt la ornasina (per dir *hornacina*, que en català es ninxo ó millor *edícula*) y *bubejar* (que mai l'he sentit dir) de l'article den Cabot [...] Sabia que en Cabot no tenia gran talent; pero al menos me creya que tenia' sisé sentit, que es *fesce carrec*. Una paraula com *potinerias* que may s'han d'escriure.»

Potser per alleugerir aquests continuos renys i advertències escriu a en Verdaguer i Callís: «Mentre t'estich redactant la *Pauta ortogràfica* es menester que t'avise. No m'agradan eixos reclams que semblan tractats de patologia». O bé: «Digas a n'en Cabot que noms que no sapiga de cert com s'escriuen, que no'ls posi. L'altre dia posava *sociara*, quan precisament es *ciociara* que ve de *cioce* classe de calsat que usan los pagesos de la campanya romana.

Lo titol de *Patrias petitas* es ridícul i cansoner. Per una poesia va, pero no per una secció de periódich. Basta dir *Moviment regionalista* i prou.»

La secció de «La Veu de Catalunya» titulada *Patrias Petitas* apareix en el número 15 de l'any 1 (19 d'abril 1891) i també en el número 16 (26 d'abril). En canvi, en el numero 17 (3 de maig) el director ja ha acceptat el criteri del canonge Collell i la mateixa secció s'anomena *Moviment Regionalista*.

Llegint la correspondència de Collell amb Verdaguer i Callís, tot i aquests renys i advertències, és ben clar que Collell no vol aclaparar al seu amic, per qui té gran estima. És prova d'això el que li diu en el mes d'abril, després d'una colla de cartes de queixes: «pren sempre mos avisos y fins lo que semblen renys com a la millor proba d'estimació. Crec que passas un periodo critich perçó voldria ajudarte á exirne bé.»

Això no treu que pogues setmanes més tard escrigui: «Com mes anem menos valem en materia d'ortografia y aquesta ha estat una de las causas per que no he fet la campanya contra «L'Avenç» en «La Veu». A cada moment nos podrian tirar en cara extravagancies com la de posar *defençar* y *pençar* com en lo ultim numero. Bé n'hi ha prous de ç en català, que n'haguem d'inventar de novas! *Defensar* ve del llatí *defendo*, supí *defensum* y *pensar* del llatí *pensare* que vol dir *sospesar* y la llengua vulgar lo prengueren per indicar la operació intelectual de *cogitare*.»

En una altra ocasió Collell diu: «Encara no t'has sabut desvesar de posar grants per grans. Aqueixa / may se li havia ocorregut a ningú.»

No totes les observacions van referides al llenguatge i a l'ortografia, n'hi ha que es refereixen també a les formes, com per exemple diu: «¿Quan us desvasareu de dir amich a tothom? En lo solt en que deu compte de que s'han separat de l'empresa de Novetats en Guimerà i en Blanch, també hi poseu *nostres amics*. Si cada vegada que se cita algun catalanista s'hi ha de posar lo pegadet de l'amistat, estem frescos!»

En resum, es pot dir que el canonge Collell té una especial preocupació pel llenguatge, l'ortografia i les bones maneres en l'escriure. Té un gran sentit de responsabilitat com a professional del periodisme, i demostra gran respecte pels seus lectors.

Tot plegat contribueix a inclinar-nos a honorar la memòria d'un dels homes que més ha treballat en el moviment renaixentista, lluitador aferrissat per retornar a la llengua catalana el prestigi que es mereixia i que s'havia guanyat en la seva edat d'or.

Val a dir que relleigint, ara, aquells primers números del setmanari *La Veu de Catalunya*, ens produeixen molt bona impressió. Tot i buscant-hi els errors que indica el canonge Collell, que hi són, no per això perd categoria aquell setmanari que des dels primers números, aconsegueix un bon nivell.

Sr. D. Narcís Verdaguer —Barna—
Vich, 29 octubre 1883

Molt estimat amich: prou hauria volgut que aquesta ma carta t'hagués arribat á las mans, avuy al matí, per ferte almenos una mica de companyia en la soledat de la multitud, que avui, dia del teu Sant se t'haurá fet més insoportable.

Ta carta primera, me doná gran pena com tu pots compendre, tu que la escrigueres ab un cor que, massa d' hora, comensa á sentir las masegadas brutals de la decepció. Que l'anyorarias, m'ho pensava; pero que t'entrés aqueixa especie de frissança que tas frases clarament revelan, no m'ho creya. Tenia's meus duptes sobre lo acert de ta resolució; avuy estich en la seguretat de que l'has errada. T'ho dic, tal com ho sento; per explicarthy, mes que una carta, per llarga que la dictés, seria menester una conversa.

Jo, en ton lloch, prescindint de tot y rihentme de tot, ja hauria tornat á agafar la capa y'l barret d'estudiant de Vich.

Quan l'anyoramant pren la forma que en tu ha pres, y quan, al empindre una nova carrera que vol pit, per surarhi, sents un desaliento com lo que'm manifestas; y pe'l punt de no ser gravós á ningú, ni á casa teva, de bonas á primeras pensas, com á gran recurs, en ficarte á periodista, es senyal per mi evident que no ets tu home per sostener la lluya que imprescindiblement haurás de sostener, per obrirte pas en la nova via que has somiat.

Y cuidado, estimat amich, que'ls primers passos que ara dones son de suma importància. De nàufrechs de la vida se'n troban avuy dia molts, efecte de haver pres á la teva edat rumbos incerts; ets tu massa bo, y massa digne per voler esser un de tants. No't vullas confondre ab aqueix grupo permanent, que sol haverhi enlas capitals, de prófugos de Seminari, homens verament *desplacés*, que sufren eternament las [...] * meva feyna ordinaria, hauria vingut á Barcelona la setmana passada per tenir una enrahonada.

No't preocupes, tant, desde un principi ab la questio de ferte independent ab ton guany: hi ha atencions que no rebaxan á ningú; y tant á casa'ls Rio com á casa Mossen Jacinto penso que no hi farás nosa. Per lo tant, procura ans de tot sossegarte y deixar entrar un poch la reflexió.

Ara mateix he trobat á devant de casa la tua mare que m'ha dit volia baxar dintre pochs dias. T'ho dich per lo que't pogués convenir.

Escríume, y no't desanimes, per Deu; pensa que ara fas l'aprenentatge d'home. Jo que'n so molt lluny ja dels dias en que ara tu't trobas, dono gràcias al Senyor de lo que he sufert y soportat.

Suposo te fas càrrec de la mia tardança en contestarte; tu sabs que no es vici meu la peresa.

* Manca un fragment a l'original.

No t'oblides, sobre tot, de ser devot de Maria Santissima; ella't traurá de tot; fesli cada dia alguna devoció especial y per suposat que no't passi may per alt lo Sant Rosari. *Omnia vanitas... praeter amare Deum.*

Sempre disposat á servirte ton amich

Jaume Collell pbre.

Digas á Mossen Jacinto, tot donantli un feix de recados —que's dexá á casa dos números de *La Ciencia Cristiana*. Expressions al Dr. Alabern y Mossen Magí.

Avuy lo temps nos ha impedit fer la romeria á Puiglagulla que prometia ser molt numerosa. L'hem allargada pe'l diumenge vinent. T'aplicaré per tu una part de Rosari.

JHS

Sr. Dn. Narcís Verdaguer
Vich, 9 Desembre 1884

Molt estimat amich: no cregas may que ma tardança en contestarte sigui may indici d'enfado. Lo dia que jo estaria enfadat agafaria desseguida la ploma per... vuydarho. La molta feyna de tota especie me te al punt de no poder escriure sovint y llarch als amichs com un temps jo solia, en que trobava grandissim pler en la correspondencia.

T'agraheisch tas cartas y la copia dels goigs. Aní á las Minas á predicar, y fou per mi un dia d'esbarjo.

Ta última Revista estava molt bé; lo *Mataronés* te'n ha copiat un fragment. Aquesta setmana si vols tenir rama tallada.

Es precis que pe'l número vinent Mossen Cinto m'envie la continuació de son *Viatge* puix no'n tinch mes, y la interrupció fora massa llarga. Per dijous espero, donchs, original, y no mes tart, per tirar mos calculs.

M'alegro moltíssim hages comencat ton professorat doméstich. Ja veus com l'enneguitament del any passat, era no més que una etapa del aprenentatge de la vida. Has llegit may los *devers del home* de Silvio Pellico? Te convindria, á pesar de que qui té un poch d'afició al *Kempis* no troba gayre sustancia en exos tractadets de moral filosófica ó de filosofia moral de certs autors moderns. No obstant, aquella nota delicada de l'anima de Pellico disposa be l'esperit y especialment d'un jove.

Le Monde Latin no'l veig. Per lo tant copia n la poesia, avans no me la pispi un'altra.

Conserveuse bons, y de aquí á vuyt dias, si á Déu plau. Si a ceremonia que's fará per l'Aribau hagués de anar ben seria, encara potser me determinaria á baxar lo diumenge mateix.

Estich mes axeridet de salut, gracias á Deu. Igual vos desitjo ó millor á vosaltres, y ab recados per Mossen Cinto y M. Magí, se renova ton affm.

SS y A.

Jaume pbre

JHS

Vich, 18 Janer de 1886

Estimat: te torno enviar lo començament del article sobre'l *Vilaniu*, per que'l pugas acabar millor y polirlo. Has de ser un poch gelós del teu nom literari, que ara te'l formas, y perçó no t'entregues com se vuila á la improvisació escrita. Sembla que'l *Vilaniu* t'ha engrescat. L'Oller no l'ha enviat encara á la Redacció, y ni se si ho fará. Per lo tant esperarem uns quants dias á parlarne.

Ara un encàrrech. Haurias de veure n'en Matheu, que es práctich en cosas de tipografia, per fer arreglar uns *Albums* que han de servir per inscriurehi los que fassin donatius per la restauració del Monastir de Ripoll. Han de ser uns *Albums* com los que solen trigarinar los *esbirros* que agencian las suscripcions á obras ilustradas, es dir en paper fi de marquilla á dos columnas la plana y divididas en casetas, á modo de cédulas. Se'n haurian de fer varis, y cada un ab la seva cuberta elegant ab lletras dauradas que diguessen: *Restauració de Santa Maria de Ripoll — Album de Benefactors*. Al mitx de la tapa un bon escut de Catalunya.

Demáneli que m'envien mostra d'un full y quan costaria cada *Album* suposem de cent fulls ab la enquadració.

Digali que no frisse pel meu drama, que jo mateix li portaré, á fi de mes.

No he rebut encara la fulla de instrucció per lo representant de la «Compañía de Tabacos de Filipinas».

Aquí'l fret apreta; pero ara com ara resistexo mes be de lo que'm pensava.

Tingas seny en lo treball, que sempre'm fa por no vulgas extremar massa la naturalesa.

Ton amich y servidor

Jaume Collell pbre.

Fes portar l'adjunta al Dr. Ricardo.

JHS

Canet de Mar, Desembre 11/90

Estimat Narcís:

Mossen Masferrer m'escriu que ell també està en que s'ha de trasladar *La Veu* á Barcelona. Per mes que diga l'Anglada, no farà res, y ja que no s'ha volgut posar á la bona, no hi vull tenir cap mes tracte.

Tingueu la cosa preparada. Fes fer ja la vinyeta nova y enviam lo croquis.

Es menester tenir material ja preparat per dias, y sobre tot lo treball ben distribuhit. Jo us faré l'article pel número primer, en forma de carta dirigida á tu.

He vist Mossen Magí que m'ha fet compassió.

Teu affm.

Jaume Collell pbre.

JHS

Amich Narcís:

Ja heu fet el disbarat de la *inspiració*. Aixó fa escudella. Val mes dir *Director* secas, encara que la Direcció immediata la hagieu de portar vosaltres. Lo subtítol tampoch m'agrada. Hauria estat millor *Setmanari popular* á secas. La literatura á mon entendre hi ha de representar un paper secundari.

De tot això'n te la culpa'l no consultarme les cosas. T'he dit que volia veure la vinyeta y si pot ser proba de tot, y ja que haveu aplaçat la publicació, les espero a volta de correu.

Desde'l primer dia ha d'exir tot ben correcte; y per lo que toca a la redacció tenir un sistema uniforme d'ortografia. Son detalls que jo se lo que influixen en lo crèdit d'un periódich.

Lo desmanech de *La Reneixensa* contribuheix molt á que no siga mes afavorida.

En los anuncis que d'aquí endavant publiqueu poseu *baix la direcció de Mossen Jaume Collell*. Sa com llá, la responsabilitat moral caurá tota sobre mi, y no la defujo.

També'm sab greu lo de la sis pesetas. A *duro* com abans anava millor. Luego la mitja anyada á 3 i 1/2 tampoch va. Veurás com per alguns axó será un entrebanch. Mes m'hauria estimat no donar grabats, perque cap y á la fi no ha de ser una ilustració.

De la *Crónica Religiosa* mentres no trobis persona de confiança que se'n vulgui cuidar, miraré de ferla jo. Perque es secció delicada. Respecte á política general, cuydado ab comentaris.

Tinch llistas fetas que ja t'enviaré demá passat.
Records á n'en Cabot
Teu afm.

J. Collell pbre

No't descuydes d'entregar l'adjunta com te descuydares de la del Dr. Torras.

JHS

Sr. Dn. Narcís Verdaguer
Canet de Mar Desembre 18/90

Molt apreciat amich: me sab molt greu que s'hagi portat la vinyeta á grabar, sens haverne jo vist lo croquis. No voldria que exis una cosa tan migrada y mal entesa com la vinyeta de la *Semana Popular*. Suposo que no haurá suprimit l'escut de Catalunya ab lo lema *pro aris et focis*. Axó es per *La Veu* la marca de fàbrica.

Per lo demés, bo es que vages cercant contribuyents, pero ves ab cuidado en contraure compromisos respecte de certas firmas, que jo veuré ab gust escriguin en *La Veu*, pero que serà menester garbellar ó purificar. Ans que tot los principis.

A n'en Nadal li escriuré jo, com escriuré als antichs colaboradors com lo Dr. Sucona y altres. De'n Nadal dupto que'n traguem mes que alguna composició de tant en tant; perque, com tu sabs, ell hauria preferit la mort del periòdich al canvi de domicili. Per altra part no te gayres simpatias pel grupo de catalanistas del qual tu formas part. Jo respecto la seva opinió, que en alguna cosa no es del tot infundada, si be que peca de severa.

Com he romput tota relació ab l'Anglada, en atenció al modo indecent com s'ha portat, haurem de fer foch nou, es dir montar l'Administració sens demanarli res á n'ell. Jo'm recordaré de alguns suscriptors de fora, á qui convé enviar lo periòdich, puix han sigut ferms. Ja't faré una llista.

Veurem si's decideix en un dels números de fi d'anys, á posar un *avis* que ja fa tres setmanas li vaig enviar, notificant lo canvi d'empresa editorial. Mossen Masferrer m'escriu dihent que està conforme, perque veu que á Vich no pot seguir *La Veu*. Lo Sr Bisbe també n'es de parer. A qui has d'escriure per tenirlo content es a n'el noi Fatjó. A n'en Mariano Serra li escriuré jo dantli las gracies.

Del meu retrato, ni parlarne. Seria una planxa número hú. Será bo desde'l primer número no comprometres á dar ninot cada setmana, per quedar ab mes llibertat. Pensa que no anem a fer cap ilustració.

Teu afm.

Jaume Collell pbre.

JHS

Estimat Narcís: No seguim cobarts. Jo no estich per trots ni per entussiasmes; pero no puc deixar passar ara monstruositat com la que se ha comés.

Res de *Veu de la Patria*. Ha de ser *La Veu del Montserrat* porque no hi ha mes Director que jo, y la lley m'ampara.

Convé que demá pujis per deixarho llest. Jo no estich per anar á Barcelona. Fes tu un sacrifici.

Teu affm.

Jaume Collell pbre

Canet de Mar, Desembre 29/90

JHS

Estimat Narcís:

Aquí va l'article y *Cronica Religiosa*. En la divisió de seccions no hi poseu la de *Secció Literaria*. Las poesias sense epigrafe especial han de venir després dels articles y solts editorials. Lo que no hi pot faltar es lo *Dietari del Principat*.

Sobretot mireuvoshi be en la correcció de probas. No hi ha res que desacrediti tant un periodich, com lo desmanech.

Me sab molt greu que surti'l primer número sense veure jo abans probas totals de la compaginació y tipos, y sobretot, sense veure la vinyeta.

Sobretot, ficcesa de criteri. Ja vos enviaré la llista de personas a qui s'ha d'enviar y es menester darvos pressa.

M'has de tenir al corrent de tot. A Vich no envies cap número, si no te'l demanan en particular, vull dir que no cal exposarse á que certs tipos fassen la tonteria de posarhi'l *devuelvase*. Ni una paraula de *La Veu del Montserrat*; per suposat res de cambi. Perque la nostra *Veu* hem de fer com que fos aquella. Ja m'entens.

Per suposat, envia números (5) al Bisbe, y un á mon pare. Passat dels teus amichs, á ningú si no se suscriuen.

Saluda als companys, y mana á ton affm. SS y A

Jaume Collell pbre

Canet de Mar Janer 3/91

Jo no escric ab *es*, y un altre dia ja't daré las rahons.

Sr. Dn. Narcís Verdaguer
Canet de Mar, Febrer 7/91

Estimat amich: m'es molt dolorós y enujós haverme de queixar en cada carta, pero hi tinch obligació. Veig ó que no m'entens, ó no vols fer lo que jo dich, y en tals circumstancies me veuré precisat á pendre una determinació molt seria. A Vich tenia que lluytar ab l'inercia, ara á Barcelona tinc de lluitar ab lo descuyt y la falta de atenció.

Acabo de passar los ulls dels números publicats de *La Veu* y no hi he trobat sino motius de disgust. En primer lloch he hagut de manllevarlos per llegirlos, y aixó es un *colmo*.

No hi he trobat l'article *Criteri* ¿Si no't plagué, cosa que ja suposava porque no m'hi feyas las observacions pertinentes? Jo se que hi han queixas de personas molt influents en la societat, sobre *l'amplitud de mánega* del nou periódich, y per evitar açó precisament anava encaminat lo meu article. Aixó de fer lo desentés, es lo procediment que mes aborreixo en tothom, y mes ab los que un te ai costat. Jo so molt fàcil de acontentar, pero no de ser enganyat.

Lo solt de gacetilla sobre'l meu nombrament de investigador (no *escorcollador*) dels documents pera la historia eclesiástica fou desgraciadíssim, dihent que no *abonavam* la noticia. Que vol dir *abonar* en catalá? Quan lo Brusi la duya, sabia ell que era certa, y tu devias copiarla en sech y prou, com tot lo que ab ma persona's relacioni. Pero si desgraciat fou lo primer, mes ho fou lo segon ¿No't recordas que't vaig fer la prohibició absoluta de citar (ni una vegada) *La Veu del Montserrat*? Y ho fás precisament per motiu d'un solt que jo no he vist ni veuré, en que se m'alaba a mi. ¿No veus que açó de agrahir l'incens es una miseria que haurá engreixat als miserables de Vich? Si's torna ni una sola vegada á mencionar *La Veu del Montserrat*, ni per referencia, me separaré definitivament de vosaltres, y veurás de quina manera.

T'he dit que per mi *La Veu de Catalunya* es la continuació de *La Veu del Montserrat*. Si no t'hi vols avenir, parla clar, y'ns entendrérem aviat.

No't parlo de moltes personnes, quals noms us he donat, y que no han vist encara mostra del periódich. Si espereu que'l suscriptors us vingan, com van los fumadors al estanch, aneu equivocats. Tampoch te parlaré de lo mal corregit que ix tot, no sols de faltas de ortografia, sino fins de sentit grammatical. Encara no t'has sabut desvesar de posar *grants*, per *grans*. Aqueixa *t mai* se li havia ocorregut á ningú.

En fi, que auguro molt mal de la cosa, y'm sab greu, perque treballantla un poch, hauria pres bona arrencada.

Per abreviar; si no admets la meva *direcció*, real y efectiva (ja que la responsabilitat moral la duré á sobre) digasmho ben clar, perque jo obraré en conseqüència, puix so mortal enemich d'embuts i situacions falsas. No es-

criuré una linea mes pe'l periodich sensa una promesa formal. Pel teu be y el
be de la causa te parla aixis ton affm. SS y A.

J. Collell pbre.

N.B. Lo de haver citat *La Veu del Montserrat* m'ha dolgut molt, perqué es
faltar obertament á lo convingut, y perque en est sentit havia jo escrit als de
Vich, dientlos que per mi era com si'l tal periodich no existis.

JHS

Amich Narcís: prou voldria baixar un dia á tenir llarga sentada, pero
no'm sento ab prou forsas. Tinch de tenirme molt compte, ara que s'ha
iniciat la mellora. Seguiré per cartas diente ab la meva franquesa tot lo que
penso.

Si't parlo clar y dur es perque'm temo que no't fas cárrach de la teva
situació; ara que tens un órgan caracterizat a la teva disposició. Quan jo per
tu, he consentit a lo que he consentit deixant la *Veu del Montserrat* no t'ha
d'extranyar que vulgui que *La Veu de Catalunya* sia lo mes perfecta possi-
ble.

Me dius que arreplegueu suscripcions de capellans: rahó de mes per tenir-
te compte ab certas complacencias ab elements que no pensan com nosaltres.
Res te fará mes simpátich com tenir un criteri clar y decidit.

Encara que sia poca modestia, t'he de dir que á mi tothom me ha regone-
gut esta qualitat, y açó ha fet que'm respectessen y que ma opinió tingüés
verdader valor.

¿Perquè no heu insertat lo *Cartell de la Joventut Católica*?

A les cubertas no hi heu de posar numeració. Hi han exit uns disbarats.
Dius que lo de las erradas ortogràficas no val la pena. Quan son pocas é
insignificants, ningú'n fa cas; pero quan son á dotzenas y de tots calibres, y
aixó va acompañat de mala impressió y pitjor paper, aleshoras l'efecte es
malíssim y acusa un gran descuyt ó falta de práctica.

S'hauria de fer un bon article necrològich del mallograt Bertran y Bros, é
insertar la mellor poesia seva y donar lo retrato.

L'adjunta me convé que la fasses passar desseguit á Mossen Cinto.

Teu affm.

J. Collell pbre

Canet, Febrer 12/91

Canet de Mar, 17 de Febrer de 1891

Apreciat Narcís: continuo no rebent lo periodich, de modo que's podrá donar lo cas, de que al cap de l'any lo Director no puga tenir la collecció completa.

En punt á correccions seria massa llarga la llista y val mes no posarmhi, perque veig que es inutil. Dintre d'un mateix escrit teu hi ha mots posats de dues ó tres maneras distintas. ¿Pero neologismes com *hermosor* de la Nota á n'en Fastenrath d'hont surten? *Fer avinent* no vol dir com pensan los de la *Renaixensa*, *fer á saber, participar*, sino *acostar, posar á la ma*, y una persona's diu *avinenta* quan es agradable y simpatica, y una cosa es *avinenta* quan no costa gayre de trobarla. Escriu ab menos pretensions, y escriurás millor.

En dos dias he rebut dues cartas de queixa, y de queixa fundada, diríntse ja no á la forma sino al fondo del periódich. Troban que la part política te'l mateix to que la *Renaixensa*, y que fa massa la part dels republicans, decantantse sempre en contra dels conservadors. Aquest será un escull que dificilment sabreu sortejar. Jo t'aviso, perque no vull que'm remordexi may la conciencia.

Luego trobo yo que hi ha un tip de literatura. ¿Perque no hi ha d'haver una *Miscelánea científica*, una *Revista comercial y bursátil* cada mes, feta per persona intelligent en lo ram; y ademés noticias agrícolas de tot lo Principat dadas en forma molt seria? Si jo pogués dedicarmhi sobre'l terreno, tot aixó ho montaria en gran escala.

Tornant á la correcció dc probas, surten molts noms equivocats, y altres mal posats; per exemple per dir Lovaina heu posat en francés *Louvain*, per dir Angers, *Anvers, et sic de coeteris*. Jo que no estich avesat á tanta incorrecció cregas que'm fa pena, puix tot revela ó descuyt ó ignorancia.

De probas del meu article, encara no'n he vistes, de modo que ab prou temps menjarérm las sopas fredas. Encarrega al estamper que tot lo que jo'l envie, ho compongan desseguit, y ell mateix fassa'l plech, y ab un *parell ó tres de sellos de quart de céntim*, se n'ix, y tu no hi has de pensar mes.

M'agrada que hages posat lo de'n Pereda en son original castellá. Ab los escrits den Fastenrath cal anar ab peus de plom, perque com te la desgracia de ser protestant, á vegadas ensenya l'orella luterana. Si tu li coneguesses los escrits sobre la *Valhalla* y altres que jo'n hi he vists, compendriias la rahó de la meva alarma. I açó que m'agrada molt lo bon home, ab los seus entussiamss sempre infantils que revelan un bon cor. Pero no publiqueis d'ell res que jo no'n hage passat.

No'm cansaré de repetirte: ab un criteri sa, formal y decidit, *La Veu de Catalunya* te molt camp per corre y fará via. Ab ecletticisms y pastelerias, no's va en lloch.

18 Febrer

Acabo de rebre las probas que't torno a remetre corregidas. Veig que poseu *provençal* ab ç; en català la ç te'l só fort, y per lo só suau es menester usar la z, puig sona lo mateix *provençal* que *dotzena y esbotzar*.

T'envio fullas de C.R. y un parell de noticias per lo D.P.

Affm. A y SS

J. Collell pbre.

JHS

Canet de Mar, 23 Febrer 1891

Estimat Narcís: si jo pogués baixar cada setmana á Barcelona á arreglar lo periódich, ¿cereus tu que m'estaria arreconat á Canet? Tal com va la meva malaltia, fins lo que treballo ara, es un excés; excés que'l faig ab gust, primer per la causa, després per tu. Y aquest *per tu*, es menester que'l comprengas be. Jo no hauria permés may lo que ha succehit ab *La Veu del Montserrat*, y be ó malament l'hauria anada sostenint á Vich, si tu no m'hagueses dit que't veyas ab cor de fer un periodich á Barcelona anant jo al devant per traure la cara, y encarregarte tu ab los companys de la feyna. *Per tu*, vol dir que jo creya un be posarte en condicions de tenir un órguen, no per la satisfacció del amor propi ni de la vanitat literaria, sino per formarte un predicament devant del públich, y recullir lo fruyt positiu dels teus primers assaigs de propagandista.

Pero si t'acoquinas, y al palpar la realitat de la cosa, que sempre es mes freda que la illusió, sents lo desaliento y lo fastidi; aleshoras te diré que comensas mal la teva carrera. Y més encara, si no sabs llegir en las mevas reconvencions, que tu atribuhexes á irritació nervosa, l'interés que jo tinch per la bona marxa de la Revista y pe'l teu bon nom, aleshoras te diré que no conexes la vera amistat.

Sempre m'ha fet por de tu un cert idealisme que no't permet veure las cosas en un terreno práctich, y que't fa oscilhar de la illusió escalfada á la decepció geladora; y al amteix temps un frissament per arribar á terme aviat, per fer madurar la fruya abans d'hora. Aço't pot portar gran disgustos, y desde luego't diré que fins personas que t'han tractat poch t'ho conexen. *Quiere llegar enseguida* me deya la Marquesa de Comillas en una llarga conversa que de las nostras cosas tinguerem en lo darrer viatje; y es una gran veritat.

Lo que mes extrany trobo en ta darrera carta es lo dirme que jo hi dongue soluciò, y que me'n encarregui. Examínat un moment, y veurás hont tenias lo cap, quan aço'm proposavas.

Pero molt mes m'ha extranyat encara la puntada sobre lo *capellanesch* de *La Veu de Catalunya*. De la *Crónica Religiosa* tu mateix, abans de empredre

la cosa, ab gran entusiasme deyas que te'n encarregarias y que, per millor ferla, te suscriurias al *Moniteur de Rome*. En lo primer número fet á bots y empentes, en Cabot m'hi proposá ficarhi'l Santoral de la setmana, cosa que jo vaig desaprobar, precisament perque no hi fa cap falta, y perque li hauria dat açó sol l'aire de revista purament religiosa.

Passat d'açó, ¿ahont es lo *capellanesch* del periódich? Què per ventura, si s'hagués fet lo traslado de *La Veu del Montserrat* a Barcelona, no haurias tingut tu bon cuidado en no faltar á las tradicions eminentment catòlicas, y per cert mes *capellanescas* que *La Veu de Catalunya* no tindrà may?

Los que per açó no se suscriguin, bon vent i barca nova, que tampoch se't suscriurian si fesses un periódich eclétich y sense criteri decidit.

Perque tu m'ho dius crech en lo del Yxart; si no t'ho ha dit á tu mateix, no ho crech; puix conech l'Yxart y se lo que pensa de les meves cosas. Per altra part, si't refias de la colaboració d'estos elements *hibrids* del catalanisme, vas molt errat. Jo may hi he comptat; si venen, millor; pero dintre las condicions del periódich que son prou amplas. Altra colaboració hi ha que's podria ben aprofitar, y que per lo que veig tens tu del tot descuydada.

Si'l ser *capellanesch* vol dir lo figurar jo al devant y l'enviarte article setmanal, alashoras parla clar, y veurás com nos enteném ab pocas paraulas.

Y cregas que m'agradará de veuret, com ab las mans deslligadas y ab lo teu criteri fet, á *lo menos en lo fundamental*, tiras avant la barca.

Y perque no se m'oblide't diré que á una persona de criteri ben format, no li passa l'expressió que dona'n Fasternrath á n'en Miquel Servet, anomenant-lo *martyr de Ginebra*, puix un catòlich no anomena ni pot tolerar que s'anomeni *martyr*, á un heretje mort per l'odi de un altre heretje, com fou Servet per Calvin. Cosas aixís cregas que son fundamentals per la vida d'un periódich que vol representar lo catalanisme catòlich.

Y prou de observacions, perque m'hi cango. Ab lo dei desmanech ó descuyt m'atench á lo que t'he dit, y es que no pot exir mes mal corretgit. May en *La Veu del Montserrat*, ni quan jo no hi era, havia exit una poesia com la de Mossen Cinto ab tantas erradas: *deixeple* per *deixeble* y posant *baix*, unas quantas rallas mes avall m'hi poseu *ex infantó*. De modo que en Durán se guanya ben malament lo sou.

Y lo notable es que lo meu m'ho trobo cambiat. Per exemple, jo may he usat *abiat* sino *aviat*, que es lo que s'ha de dir.

En lo anunci de la quarta plana hi poseu que'ls pagos s'han de fer *per adelantat*, castellanisme dels més palpats.

Los dos avisos de *administració* que heu posat en l'últim número com mal [...] * ben clar, si vols anar ara sol y enterament deslligat; perque ja't vaig dir el principi que m'agradan situacions claras.

* Manca un fragment a l'original.

Jo que he pres sempre'l catalanisme com una religió, y he treballat anys y anys, sol, casi sens auxili en mon periódich, pots contar que no he de tenir empenyo *personal* en figurar com á Director, desde'l moment que se'm diga que hi faig nosa.

Ab una simple declaració que fassa quedará tot arreglat. No voldria may que poguesses dir que *l'esperit capellanesch y retrògado* ha privat á *La Veu de medrar*.

Pénsathi y contesta aviat.

Affm. SS y A.

Jaume Collell pbre.

JHS

Sr. D. Narcis Verdaguer:

Estimat: t'escriuré llargament, contestant á la teva. Com ho faig per amor, no dupto que't fará be lo que jo't diga.

Pel número següent que vagi en primer terme un article teu ó d'un altre, y en segon lloc lo solt que t'envio. Las poesias que t'envio pósals també totas dues. Per las donas s'ha de ser una mica indulgent. Es una senyoreta de Figueras, molt bona y molt malalta. Ademés hi anirá un article bibliografich, que fará regularment una columna llarga.

De las poesias m'agradaria veuren proba.

Affm.

Jaume Collell pbre.

Canet, 28 Febrer 1891

No oblide enviar la adjunta.

JHS

Amich Narcís:

Un altre dia te senyalaré algunas reglas ortogràficas, porque en lo de Redacció voldria la major uniformitat possible.

Desde luego es menester que ús desveseu de posar la *h* en *veuhen*, *crehuen* etc, puix la *eue* d'eixos mots, com la *aue* de *cauen* y altres, es un verdader triptongo que la *h* per força'l descompon. La *h* va be per exemple en *obehir*, *constituheix* etc. y encara'ls antichs no la admetian.

Mirat be lo que he posat per nota á la paraula alemany *commers*.

Ademés nota lo dels espays. Sempre que entre comillas y parraf apart se cita quelcom, s'ha d'espayar doble.

De *Crónica religiosa* te n'envio uns solts numerats que son los que hi han d'anar i los altres sempre es bo tenirne algun de exos que no corren pressa, per quant s'ha d'omplir un buyt.

Las *Notas bibliograficas*, que ab est títol voldria que's posás la Secció de Bibliografia, pot anar després del Dietari, o allà hont te vinga millor.

Pren per modelo lo número anterior que feya goig, y procura sempre fer *similiter*. ¿No veus com lo ser *capellanesch* (com diu en Cabot) lo Setmanari, no es èbice à que en Sardá fasse cosas tan al punt com son article sobre la «Magdalena»?

Lo que't digué'l nostre amich del Yxart es simplement una bòfia, una exageració indiscreta filla del poch talent. A mi m'està molt be l'Yxart á la *Vanguardia* (ahont pot despatxarse á son gust) y veurás que quan me convindrà ferlo colaborar á *La Veu*, també ho fará.

No donguis cap importància á la continuació de *La Veu del Montserrat*.

Suposo que no li envias pas cambi.

No tinch mes temps, que va á sortir lo correu.

Affm. Jaume pbre.

Canet Mars 4/91

JHS

Canet de Mar, 8 Mars 1891

Estimat Narcís: t'envio un articlet de Mossen Segura que m'en promet mes per l'estil. La rúbrica de *Entreteniments Literaris me plau* molt. Diu Mossen Segur que li faltan los *tres números primers*. Envieuloshi desseguit sens falta.

Esta setmana he tingut una forta racalcada, ocasionada en part pel temps y en part per haver fet treballar massa'l cap estos días passats. No puch encara adreçar la orellas.

Segueix la incorrecció, y per esmerarla en lo possible estich redactant una *Pauta ortogràfica*.

S'han passat ja dos números sense correu estranger. Encarrégal á persona de confiansa, y quan no, fes setmanalment un resum dels principals telegramas, de lo mes granat de la política general.

Com ja't queda'l meu article bibliogràfic pel seguent no faré article de fondo. La repetició de la firma no'm va be, y ademés necessito descansar.

M'has d'enviar los últims números del *Moniteur*, si vols Crónica. L'*Univers* no'l rebem fa alguns días, per no haver renovat á temps la suscripc-

ció. —En lo anuncio del Colonials vos hi ha escapat *sorteo* ab lletras cubitals.

Sempre teu affm.

Jaume Collell pbre.

Enviam probas de lo de M. Segura.

JHS

Estimat Narcís: no estich encara en prou bona situació d'esperit, —aturdit bon xich pel mal que estos dias se rebifa— per escriuret la llarga é intima carta que't tinch promesa. Altre dia serà, si á Deu plau.

Avui mes renys per la incorrecció. En lo teu article, á poca distancia l'un del altre hi ha *seguex y refereix axis y aixís*. Lo pronom *aquets* s'ha d'escriure sempre *aquests* perque'l singular no es aquet sinó *aquest* que'l distingeix del *aqueix* com el *este y ese* castellans.

Passo per alt la *ornasina* (per dir *hornacina*, que en catalá es ninxo ó millor *edicula*) y *bubejar* (que mai l'he sentit dir) del article den Cabot; pero lo que no puch pahir es la entrada. Si suposa que tenim uns lectors tan timorats que s'han d'espantar de anomenar la paraula *ball*, perqué parlarne? Y si no ho son, perque posarhi la tal introducció que no pot servir sino per ferhi cridar mes y mes la atenció de gent que no han de trobar estrany que *La Veu* s'ocupi de una manifestació d'art? Tant lo comensament, com l'entusiàstic acabament se'ls podia estalviar. Sabia que en Cabot no tenia gran talent; pero almenos me creya que tenia'l sisé sentit, que es *ferse càrrec*. Ara paraulas, com *potinerias*, que may s'han d'escriure. Es menester ennoblit lo lienguatge, y pensar que no tot lo que's diu se pot escriure.

Veig que promet un article sobre en Nobas. Espero me l'enviarás abans. Mentre t'estich redactant la *Pauta ortogràfica*, es menester que t'avise. No m'agradan eixos reclams que semblan tractats de patologia.

Lo *Sumari* que es una cosa tan vista, exí també molt incorrecte. Ni hi havia las mevas inicials, y'l nom den Costa no estava en cursiva com els demés. En Rubió m'escriu quexantse també del desmanech. Cregas que'l mateix temps s'emplea en ferho be, com en ferho malament.

Si tens l'article meu sobre l'Apeles me l'envias, que'n vull fer un altre sobre'l mateix tema, ab ocasió de lo qué ha dit en Perés en lo *Centre Catalá*. A n'aquesta briballa els sembla que acaban de descobrir l'Heine... y'l pobre es vell i passat de moda.

He rebut avuy los dos números del *Moniteur*. Me sembla que podré trobar-te un capellá de confiansa que s'encarregue de la *Cronica Religiosa*, á pesar de que jo la faig ab lo gust de sempre. Pero voldria repartir la feyna, y quedar jo mes desembaraçat pler escriure forsa articles.

Entre'ls dos números hi havia una *Veu de Vich*. A pesar de que havia fet lo propòsit de no mirármela mai mes, la pobreta m'ha tocat la corda sensible y l'he desplegada. M'ha fet llàstima. Suposo que Mossen Pep hi deu ser tot sol.

Tu sias fiel á la consigna. Per mi ha de ser com si no existís; perque la *Veu* es la nostra. Es l'unica manera d'ensenyar com se practica la dignitat de caràcter.

He tingut carta de Mossen M. Serra que'm diu no hi ha res de nombrament. Es sols interí, que suposo després serà efectiu.

Lo *Dietari* m'agrada, y fas molt bé de citar sovint als periódichs germans. Si may portan algun escrit que s'ho valga resuimil ó copia'l. ¿Qui es lo Joseph Soler de *La Vanguardia*?

No posis cara tan feroce als conservadors. Tots son uns.

Teu affm.

Jaume Collell pbre.

Canet 10 Mars de 1891

P.S. Suposo que no't descuydarás d'enviarme probas del article *Notas Bibliográficas*. Pel número del diumenge dels Rams, demana una poesia á Mn Cinto. Jo faig un article curiós sobre'l *Nazareno*

No poseu may *Jesus Nazareht*, si acas *Nazaré* sols ó *Jesus de Nazareth* amb la h al final.

JHS

Estimat Narcís: com no veig probas de res en tota la setmana (y aixó que l'article bibliogràfic fa deu dias que jau á la Redacció) t'escrich la present per dirte que en lo solt de *Crónica religiosa* en que's parla de S Gregori'l Gran, en lloch de dir lo 13e centenar del *naixement* ha de dir de la *seva elevació al Pontificat*. No t'en descuydis.

Com no se la direcció del Ixart fesli á mans la adjunta.

Teu affm.

Jaume Collell pbre.

Canet, 13 Mars 1891.

JHS

Sr. D. Narcis Verdaguer

Canet de Mar, 14 de Mars 1891

Molt apreciat amich: vaig á satisfer ton desitx y á cumplir lo promés; pero breument, puix lo estat de mon cap no'm permet llargas disquisicions, y per

altra part crech que á tu't valdrá més que't dongui condensada la meva opinió.

En primer lloc, crech que has dat de ple en un de los principals defectes, que es la manifestació, no sois franca, sino exagerada molitas vegadas, dels teus pensaments y de las tevas impressions momentàneas. La exageració, ha dit algú, es la mentida dels homes de be, y tu't deixas portar fàcilment del escalfament de la paraula. La reserva per lo tant se t'imposa, pero no la reserva enfàtica y pretenciosa, sinó natural; de dir sempre lo que's pensa (que açó es noble sinceritat) pero no tot lo que's pensa (y açó es regla de vulgar prudència).

Jo he observat entre'ls que't conenen de prop, y en particular entre catalanistas, que passas per tenir un poch massa de *pose*, com se diu ara, y realmente no es lo que domina en tu la franquesa y senzillés. Fins en lo escrit se't veu açó. Tot plegat agafas un to ditiràmbich (á vegadas per cosa que no s'ho val) y deseguit baixas de cavall y prens uns ayres vulgaríssims, ab l'empleo de termes extravagants, poch literaris i ab un frasejar descuydat.

Donchs eixa desigualtat d'estil s'acompanya ab la desigualtat de caràcter. Tu oscil·las fàcilment de la illusió optimista á la fredor del pessimisme, y las realitats asprases de la vida las sents ab massa intensitat y'ls hi donas excessiva importància. Jo crech que't falta una gran qualitat; y es lo sentiment pur, exquisit, que al mateix temps que dona tendresa per amotllarse á las idealitats raras, comunica al esperit un tremp de superioritat que no ajaures fàcilment devant de las inevitables contrarietats de la vida. La especial educació de família que has tingut ha influhit moltíssim en la formació del teu caràcter; y recordo haverte sentit dir alguna vegada que tu no havias coneugut aqueixa escalforeta del amor de familia.

Pero açó ho pots suprir ab lo talent, y demá ho suplirás ab un amor que ha de decidir de la teva sort y ha de ferte assentar del tot. Aquest es un factor que convé no oblidar, y sens que may t'aconselli que busquis la mitja taronja, deus prepararte de manera que quan vinga l'hora, la encertis.

Pensar, com en una de tas cartas me indicavas, que algun *sino fatal* pesa sobre tu, es una *cursileria*. L'home de talent no ha de parlar mai de *fatalitats*: lo mal y'l be ens el fem, tot, absolutament tot, nosaltres. Y á mi'm sembla que ets mes digne d'enveja que de pietat. A la teva edat, pochs joves ho tenen tan ben parat com tu, per tots estils: y si algunes contrarietats han sobrevingut (com la den Rossinyol per exemple) si be ho examinas, trobarás que son culpa enterament teva. A can Güell tens una bona base per tot: á casa Lopez hi estás en bon predicament, á pesar de certes petitas *rozaduras*, fillas de inexperiència teva; has acabat la carrera ab lluhiment; tens un nom dintre del catalanisme, qué més vols á vint y set anys?

Si la Marquesa diu que *quieres llegar pronto* també so del mateix parer; puix en várias ocasions t'he vist frissar per empenyer los anys, y precipitar los acontexements.

Calma, calma: que qui treballa ab repòs y sense agitacions, treballa més y millor. Si de res jo'm penedesch ara, es de haverme agitat tant per moure als demés.

A n'els capellans se'ls sol repetir molt aquell consell de Sant Pau á son dexeble Tito: *Attende tibi et doctrinae*. Primer tu, també't diré jo; primer tu nodrirte de sana doctrina, no perdre el temps en futesas de res, en llargas xarradas que dissipan y evaporan, y saber dirigir be'lts teus estudis. A mi'm sembla que has malgastat temps llegint molta brossa y fullaraca; en los teus escrits, llevat d'un cert sentit crítich que sempre has tingut y que ho dona'l Seminari, hi noto falta de sólits coneixements y de ideas granadas. Has de comptar que s'apren mes llegint un clàssic en qualsevol gènero que no pas tres dotzenas de mitjanias, per mes que tingan la seva època de moda. De las moltas cosas de que jo tinch de dar gracies á Deu, una y principal considero l'haverme dat discerniment per las lecturas. Ara es menester que't fasses ab los millors tractats de sociologia; sadollarte de historia general y particular d'Espanya, y de literatura lo mes triat tan sols. Periódichs pochs. Un de ben informat per tenir criteri sobre questions generals; y'ls demés sols lo necessari per fer lo *Dietari del Principat*. Voller saber cada dia lo que diu l'*Imparcial* y'l *Globo* y la *Vanguardia* etc. etc. es un matament estéril y perjudicial.

Trebballar ab método, y evitar los afarts de llop, es necessari per un periodista formal, si vol treballar molt temps y ab profit. Tenir totas las cosas ordenadas, y comensar per ordenar la conducta. A mi'm sembla que no tens gayres pràcticas religiosas, y si be conservas tota la fe, has de pensar que si no la regas ab lo cumpliment lleal de tots los devers religiosos, se migra y arriba á secarse. L'atmòsfera de Barcelona, pe'l qui ha de viure entre literats y gent aixís, cada dia's va fent mes malsana. Es menester, donchs assegurarse be per aquest cantó; y no so més explicit, perque la teva penetració suplirà lo de més.

Respecte á deixar la Administració de la *Setmana Popular*, traute del cap una semblant idea. Ho has de sostenir fins que no pugas mes, y aquest no poder mes ja l'analisarém un altre dia.

Respecte á norma per *La Veu de Catalunya*, ab lo que t'he anat dihent, y lo que á cada cas que s'oferesca te diré ab franquesa, podrás apendre de ser un verdader Director.

Me sembla que us adormiu en buscar suscripcions. Conech que no heu servit á las personas que jo't vaig apuntar en várias llistas. Per exemple: avuy tinch carta de Mossen Anton Vila, dihentme que no ha vist encara mostra de *La Veu*. Jo estich segur de que te'l posí en llista; y si als que son apropi per amistat y simpatia, no'lts aneu á buscar; ¿com voieu arreplegar als de lluny, es dir als indiferents?

No pots pensar qui disgust em dona aquesta dessidia ó descuyt, ó digas-ne tu el que vullas. En Cabot ve á Canet, troba un subjecte catalanista, li parla ab entussiasme del nostre periodich; l'home mitx per compromís, mitx per afició, se suscriu. En Cabot apunta'l nom en cartera... de número de *La Veu* á casa del sabater Joseph Tarré no n'hi ha arribat ni un. ¿Quina confiança vols que jo tinga ab gent que ho prenen aixís tan á la fresca?

Si la publicació no sura, jo no'n tindré cap remordiment, jo hi hauré fet mes de lo que podia; perque lluny estava jo de posarme á escriure com ho

faig, retrassant la mia curació. Ab gust ho faria, si'ls demés fessen lo que han de fer, y poden fer; perque un Setmanari se pot molt ben engiponar y tenir la Administració al pel, ab una hora, sols ab una hora, de treball diari, pero fet ab metodo.

Si't passa açó ab *La Veu*, figurat si estabas tu en aptitud per encarregarte de la *Semana Popular*, com Director y administrador á la vegada.

Y prou ja, perque estich molt cansat per una part, y per altra'l temps que fa me te molt esdernegat. He sufert molt estos dias, y'm costará de recuperar lo perdut.

Altras cosas te voldria dir; pero ja vindrà ocasió; cregas que ningú t'aprencia com jo, ni tens ningú tan disposat com jo d'ajudarte perque pugas obrirte camí y ser alguna cosa. Conclouré la carta ab la célebre frase de Joana d'Arc «Travaillons, Dieu fera le reste!».

Sempre affm.

Jaume Collell pbre.

T'envio un article sobre'l Nazareno.

Que no'm quedí sense probas com ha succehit esta setmana. Lo dijous deuria ja tenirlas sempre.

Amich Narcís:

Recorda al Puigventós, que quan m'envien las probas no hi posen l'original. Val mes que's queden los originals á la impremta, per si acas las probas corregidas no arribessen á temps, ó's perdessen pel camí. Los meus originals procuro sempre que sian ben correctes, y ab ells á la vista se pot fer be la correcció de probas.

T'envio algun solt mes de *Crónica Religiosa*. Se'n ha de tenir sempre alguna de reserva per omplir un buyt ó fer bonica la compaginació. Evitar sempre que una *secció* comensi al cap d'avall de columna.

D'en Winthont penso ferne un article'l dia de Pásqua. Te l'enviaré á temps, perque hi ha dos dias de festa la setmana entrant.

Lo Secretari d'aquí, Omar, publica en la *Aspiración rural* unas cartas sobre Regionalisme dirigidas a mi. Conech que voldria las hi copiassem en *La Veu* pero s'ha d'esperar que sian acabadas, puix es un minyó que te *excrescencias y excentricitats*. Jo ja'n faré un solt de *Dietari*. He rebut una carta de Mossen Masferrer, un *mea culpa* que m'ha fet vera llàstima. Se coneix que n'está tip y que ningú l'ajuda. Que s'arreglin.

Com suposo que anirás algun dia á Vich per Pásqua, te aconsello molta discreció en parlar d'est assumpto, y lo millor fora adoptar lo meu sistema: fer com que no hagués passat res, y com que la *Veu del Montserrat* no existís. Es l'unica manera de contestar á les indignitats y miserias de gent petita.

Jo no extranyo que tinga á Vich poca suscripció nostre periòdich. Uns per punt, altres per enveja y molts per mandra. Deixa's estar, si vols tenir l'espe-
rit libre de tonterias.

Teu affm.

Jaume pbre.

Canet de Mar, 18 Mars de 1891

JHS

Canet, Abril 27/91

Estimat Narcís: veig qu'es inútil quexarme y senyalar las erradas; pero cregas que sufresch molt ab la incorrecció. Si en un periòdich castellá sortissen las faltas de llenguatge y d'ortografia que surten á *La Veu*, no'ls dirian pas pochs fàstichs!

Jo procura darvos l'original molt correcte, y especialment los noms propis; no obstant aixó, en lo número últim per Deriflé me feu dir Derville. Jo no esrich may *cuestiò*, sino *qüestiò*; m'heu posat una z en *civilisadora*, y en canbi quant heu de posar *provenzal*, poseu *provençal*. Et *sic de coeteris*. Ja que per desgràcia no puch lograr res mes, almenos lo que jo'us envio, poseu-ho tot com està.

Digas a n'en Cabot que noms que no sápiga de cert com s'escriuen, que no'ls posi. L'altre dia posava *sociara*, quan precisament es *ciociara*, que vé de las *ciocie* classe de calsat que usan los pagesos de la campanya romana.

Lo titol de *Patrias Petitas* es ridícul i cansoner. Per una poesia va, pero no per una secció de periòdich. Basta dir *Moviment regionalista*, y prou.

He vist que t'han fet President d'una nova societat catalanista. ¿Que t'has exit de la *Lliga*? Si axis fos, donarias altra vegada la rahó als molts que diuen que'l Narcís no sab resignarse á ser cua de llús. Per aquest camí no anirás en lloch.

Per lo número seguent no enviaré article y crònica ab anticipació, porque suposo que'l caxistas també faràn festa lo dia 1 de Maig.

¿Quan us desvasareu de dir *amich* á tothom? En lo solt en que deu comptar de que s'han separat de la empresa de Novetats en Guimera y en Blanch, tambe hi poseu *nostres amics*. Si cada vegada que se cita algun catalanista, s'hi ha de posar lo pegalet de l'amistat, estem frescos!

Açò son reglas de criteri que'm sembla mentida no las hages imposadas en la Redacció de *La Veu*. Lo apelatiu de *amich* s'ha de guardar per circunstancies molt especials, y sobre tot per gent forastera. Dels de casa ja se suposa que s'hi es *amich*.

Seria may acabar si hagués de seguir quexantme. Veig que heu insertat un Cartell de Certámen local. Fenthó ab un, s'ha de fer ab tots. Ja veuràs com

tractaré lo *mildiu* de tants Certámens que matan la literatura y desvirtuan lo Catalanisme.

Affm. SS. y A.

Jaume Collell pbre.

¿Qui es en Lluís Marsans que ho fa tant bé? L'estil y'l llenguatge són incorrectes

JHS

Canet, Abril 29/91

Estimat Narcís:

Aquí va article y Crónica. De tot voldria veure probas, sobre tot del primer per las llatinadas que hi ha. Fes un esfors per enviarmelas divedrdes.

Si rebs cap carta de Vich per mi, guàrdala, si no t'aviso en contrari. Penso baixar lo dilluns ó dimarts de la setmana entrant.

He rebut tot lo de Marruecos. Alguna cita que fas dels llibres, *Màrtires de Damasco* y algun altre me convindrà veurho. ¿De grabats no n'hi ha més qu'ils set ó vuyt que m'han enviat?

Pren sempre mos avisos, y fins lo que semblan renys, com la millor proba d'estimació. Crech que passas un periodo critich, perçó voldria ajudarte a exirme be. Tandebó jo tingués bona salut! Per ara no la recobro pas.

Teu affm.

Jaume Collell pbre.

Digas a Mossen Cinto que fasse'l favor d'enviar-me lo mes prompte possible, 25 estampas d'aquellas finas del Sagrat Cor. Se poden enviar pel correu ab sello d'impre... (incomplet)

Capçalera: REVISTA CATALANA
Gran Via 220
Barcelona

Vic, 1 de Maig 1892

Apreciat Narcís: com lo temps segueix tan revolt (avuy ha glassat a la Plana) lo meu estat de salut se'n ressent notablement. Deuria haver exit de Vich almenos per uns quants dies, pero he volgut probar las forsas, y per altre part me reca no poder fer companyia al pare que's fa molt vell.

Lo dia dels Jochs penso ser á Barcelona, si á Deu plau, á fi de saludar al Sr. Pereda y assistir á la festa. Estich prompte á tot lo que vullau, menos fer discursos per obsequiar al insigne montanyés.

Donas massa bombo al mestre Guimerá, y sense pensartho te vas convertint en turiferari d'un home que es catalanista d'ocasió y que ademés no t'ho agraheix. Li dius politich, y de politich ne te tant com jo d'enginyer.

Lo de *Mar y Cielo* fou lo que'ls francesos ne diuen un *coup monté*, y perçó ara no s'ha sostingut la cosa. Axís com sempre creguí perjudicial á la causa catalana l'*almirallisme* del *Centre Català*, penso lo mateix del *guimeranisme* de la *Lliga*. Fentlo axís, no anirem enlloch, y lo que tu tens de la escola baladrera perjudica notablement á la *Veu de Catalunya*. Encara no has pres posicions, y dintre'l catalanisme vas com l'ànima den Garibay. Ho sento, pero no'm penso remediarho.

Sempre affm. SS y A.

Jaume Collell pbre.

Capçalera: CASA DE BAÑOS TERMALES
ANTONIO BLANCAFORT Y SARRA
LA GARRIGA

11 de Maig de 1892

Amich Narcís: aquí me'n he vingut á veure si se m'alivian un poch los meus mals que tornan á axecar lo cap,

Si demá'm trobo be, vos faré *Crónica*. Envieu-me aquí'l *Moniteur*.

Lo número dels Jochs Florals es un modelo. Axís es com s'han de fer las cosas. Escrich al Yxart una forta enhorabona pel seu article. M'alegro no hagueu posat lo del Renau, porque hauria semblat una importació en mitx de la alegria de la festa. Ja hi haurà ocasió de respondre al desditxat capellá. ¿Pensas parlar dels Mosus de la Esquadra? Jo'n voldria fer un article.

S'ha de parlar de la festa que preparan al Bruch, pel dia 6 de Juny, aniversari de la primera derrota dels francesos.

Teu afm.

Jaume Collell pbre.

JHS

La Puda, Juny 9/92

Amich Narcís: en la ressenya de las festas del Bruch no descuydis de rectificar la noticia del àguila, que no se perque'ls periodistas han hagut de dir que era del Conde del Vall de Marlés.

L'àguila de bronze (no de ferro) fou adquirida per D. Joan Cortada, y son fill Gonzalo la guarda cuidadosament en son Museu del Colegi de Carreras.

Las ayguas me proban, pero'l sermó ara va extint en forma de capolament general.

Affm. SS y A.

J. Collell pbre.

JHS

Vich 21 Juny 1892

Estimat Narcís:

Per causa de las borrhascas y de la fredor del temps que aquí he trobat á mon regrés, he tingut una recalada forta obligantme la catarral á jaure tres dias. Avuy m'he llevat à dir missa per ser Sant Lluís.

D'article no n'envio, y sols algun solt de Crónica.

Com mes anem menos valem en materia d'ortografia, y aquesta ha estat una de las causas per que no he fet la campanya contra «L'Avenç»! en «La Veu». A cada moment nos podrian tirar en cara extravagancies com la de posar *defençar y pençar* com en lo ultim número. Be n'hi ha prous de ç en catalá, que n'haguem d'inventar de novas! *Defensar* ve del llatí *defendo*, supí *defendum y pensar* del llatí *pensare* que vol dir *sospesar* y la llengua vulgar lo prengueren per indicar la operació intelectual de *cogitare*.

L'anunci ó avis als *suscriptors de fora* no ha d'estar redactat axis ab to tan enfàtic fenthi exir lo Sant Cristo gros de Deu y de la Patria. Si no pagan ab un senzill avis, tampoch ho farán axis ab un to de qui demana caritat per l'amor de Deu.

L'Omar me diu que t'ha enviat un article sobre Diputacions, y que l'has tirat al sach. Si pot anar insertal aviat.

En est punt estava de la carta quan ha arribat en Joonet. Faré article y'l rebreu, Deo juvante, Dijous.

Teu affm.

Jaume Collell pbre.

JHS

S. D. Narcís Verdaguer
Vich, 19 juliol de 1892

Molt apreciat amich: realment tens motius per estar content y molt agratit á la Divina Providencia que tan amorosament ha vetllat sobre tu en

moments per cert ben critichs y calitjosos. Jo te'n dono la enhorabona mes complerta, y no he de dirte sino que procure correspondre al amor de eixa noya que Deu te destina per companya de la teva vida y á la confiança ab que t'han honrat los seus pares.

Prou m'agradaria baxar prompte per conexer la familia Bonnemaison; pero passo uns dias molt tristes del meu mal y no tinch valor per mourem de Vich, sentintme á totas horas molestat de dolors que no'm dexan bellugar gayre.

D'article esta setmana tampoch te'n faré, puix no'm sento ab forces y las pocas que tinch las he d'empear per un encàrrec urgent. Crónica si.

Cuya de renovar ab temps la suscripció al *Moniteur* que fineix lo ultim de mes.

Conservat bo y mana a ton affm. SS y A.

Jaume Collell pbre.

Amich Narcís:

Tampoch m'he trobat be per fer article. Lo rigor del temps, y'l cambi que's prepara, me fan sofrir molt, á certas estonas. De modo que ni'm veig ab cor de baxar com desitjo á conexer la teva promesa y sa familia á qui saludarás cordialment.

En lo número vinent comensaré una serie d'articles sobre Colon, o las festas Colombianas.

Teu affm.

Jaume Collell

JHS

Molt estimat Narcís:

Has comensat be la sèrie de Revistas barceloninas. Tracta totas las cosas ab rectitud é independencia de criteri, pero sempre ab tot conexement de causa. L'estisora del Director no t'ha de privar de res. Si després trobas una frase sacrificada ó una paraula corretjida, pensa que axis convé y está millor.

Respecte á la critica promesa del tomo de la *Joventut*, espera á ferla quan jo t'avise de que m'han enviat lo llibre. Si no ho fan, tampoch vull que'n parles.

Suposo que aquest any has comensat lo curs ab mes tranquilitat d'esperit. Es aquesta condició essencial per fer alguna cosa que s'ho valga. No t'acostumes, com fan alguns joves, á voler penetrar avans d'hora en lo laberinto del problema de la vida, problema que al cap y á la fi se resol facilment ab lo treball constant. *Sustine et abstine*, deyan los antichs.

Digas a Mossen Cinto si al Mont feu vot de no dirme res. Suposo que es á Barcelona, y algú me ha dit que ara viuria *en totum* com diuen les donas de Vich, á casa Lopez.

Y de la tua collocació quinas noticias me'n pots dar? Las espero satisfactorias...

Que no s'oblide Mossen Cinto de averiguar lo que li deya d'un mot del Diccionari del Aguiló.

A casa teva tots bons; y los meus també axerits. Jo fent lo pioch com dias passats,

Sempre ton affm. amich

Jaume Collell pbre.

JHS

Amich Narcís: aquí va l'article, pero'n vull veure probas. Fes de modo que las tingui al menos divendres matí.

He fet un article Bibliografich sobre las *Reglas* den Pin; per perque no passi aquest un mal Nadal, no'l publicaré fins lo Diumenge 1 de Janer.

Es un llibre que no pot anar ni ab rodas. Tu trobarás fort lo que te dich; feste compte que no dich la meytat de lo que penso. Ab llibres axis la propaganda catalanista daria poch resultat.

Si demá tinch temps faré quatre solts de *Cronica*.

Passa unes bonas festas de Nadal y felicitala en nom meu á la Paquita y sos pares.

He estat al llit dos dias, molt axafat d'un catarro primer tribut al hivern.

Affm. SS y A.

Jaume Collell pbre.

JHS

Canet de Mar, Janer

Amich Narcís: Hem d'anar clars. Jo no vull entorpirte la teva acció, pero no vuli de cap manera procediments confusos. Si jo no he de figurar com Director devant de la Redacció —quan devant del públich ne tindré la responsabilitat— me retiro. Tu y sols tú has de ser lo Director *oficial*, y perçò no puch aprobar que s'hage posat com Director en Cabot, lo qual es posarse en ridicul. Jo he de ser lo Director real, puix ab obligacions de tal me considero, y en eix sentit he escrit lo primer article.

Açó per tu ha de ser una salvaguarda y t'ha d'évitar compromisos personals. Tal escrit se't presentarà que no convinga publicarlo, y alashoras podrás excusarte ab mi.

Perquè, torno á repetirte, sense criteri fisico no's fan mes que disbarats y tonterias. Composicions de caracter eròtic sian en vers, sian en prosa, no n'hi vull cap, perque son ximplerries, y ab una que n'hi publiquis dexaran lo periòdich molta gent. Recòrdat que tu has criticat alguna de las làminas de la *Setmana Popular*.

La Veu de Catalunya ha de ser un periòdich molt serio, y molt ben escrit. Lo Catalanisme necessita un órguen digne, y en açò s'ha de fundar l'èxit del nostre periòdich.

Y pensa que'ls articles que li han de dar caracter, si no te'ls faig jo, no te'ls farà ningú, puix prou coneudas tinch las fòrsas del renaxement català.

No dexes fer res á n'en Cabot ni á ningú sense coneixement teu y meu en lo que càpiga. Enviar las cosas pel correu es lo mes fácil, essent un *Setmanari*.

Si al mateix temps que á l'impremta han tret probas per tu, las haguesen tretas per duplicat, jo ja las hauria corregit.

Podrà serte açó molest, pero es condició *sine qua non*, sobre tot de material meu. No consento en que's publiqui'l primer número sense haver vist jo la primera plana y lo que sia ja compost. Si sapiguesses lo tonto que he trobat lo subtítol de *Semanari de literatura y propaganda catalanista!* No podia ser mes desacertat, y'l Brusi que sab d'ortografia hi ha posat avans de «propaganda» un *de* que no'l porta la Renaixensa. En los volants també veig que us hi escapá una errada posant *Setmanari popular de Catalunya*. Basta *Setmanari popular*, y axis ha d'anar en lo periòdich.

Comprends lo tráfech que has de tenir, pero per això mateix t'hi vull ajudar ab totes las observacions y advertencias que se m'ocorren.

No't penedirás de seguirme.

Si enhorabona tal com quedarem, hagueses posat *baix la direcció* etc., m'haurias estalviat la reclamació. Procediments rectes y situacions claras. Ja sabs que ab mi no servexen las diplomacias. Prou per avuy. Va una altra llisteta.

Teu affm.

Jaume pbre.

JHS

Capçalera: REVISTA CATALANA
Gran Via, 220
Barcelona

San Gervasi, 29 de Janer de 1893

Molt apreciat Narcís: retingut avuy á casa per una forta irritació de garganta, no vull esperar á demá á comunicarte la irrevocable resolució que he pres

de retirarme de tota participació en *La Veu de Catalunya*. No m'he d'entretenir en ferte exposició de motius; tu mateix jutja si puch continuar decorosament ni com redactor, ni com Director, ni com inspirador (que en los tres conceptes hi havia qui'm prenia) després del gravíssim pas que acabas de donar, ja no sols sens consultarme, pero ni fentmho á saber oportunament.

Temps ha que presumia hauria d'arribar aquesta hora; pero no'm creya que l'ocasió determinant fos un oblit tan absolut, per part teva, dels devers mes elementals de amich y de company.

Deslligat de tot compromís, no per açò me considero desobligat de la llei d'amistat ab tu que pots sempre disposar de ton AA y S

Jaume Collell pbre

Si volguesses que la meva retirada se fes en forma pública, digamho y la faré á saber en deguda forma; si preferexes la retirada del silenci, també m'está be. Per tu vaig callar en l'assumpto de *La Veu del Montserrat*, també puch callar ara, que per callar no's pert ningú.

N. VERDAGUER CALLIS

Advocat

duplicat de la enviada

Director de LA VEU DE CATALUNYA

Barna 30 Janer 1893

M. I. Mossen Jaume Collell pbre.

Estimadíssim Mossen Jaume:

La resolució que vosté'm comunica d'abandonar tota participació en *La Veu de Catalunya* es per mi un colp terrible, molt terrible apesar de no venirme ben be de nou.

Perque diu vosté que sa resolució es irrevocable, y perque, encara que no ho digués, li farien las circunstancies que, dins la Redacció de *La Veu*, nos han anat creant una situació ben difícil, no cauré en la temptació de discutir los fonaments de son determini, ni de cercarhi á aquest paliatius.

Me limitaré á fer á vosté la proposició següent:

Seria un gran bé per *La Veu*, y per mi no petit benefici que vosté's dignés acceptar la Direcció del periódich. Si vosté's resolgués á dir que sí, fassam l'obsequi de dirmho. Jo ho comunicaré á mos companys Cabot y Rivera; y, al acte enviaré al Sr. Bisbe una comunicació dihentli que «havent jo cesat en lo carrech de Director li suplico que deixe sens efecte la quexa que vaig enviar-li». Y no faré axó solament, sinó quant vosté crega que jo dech fer. M'alegrá moltíssim de que vosté's trobe prou valent de salut per acceptar ma proposició. Apesar de que vosté creu en certas dolenterias mevas, com, per exemple, en ma falta de sinceritat, no dupte que li parlo ab lo cor á la ma. Me traurá de sobre un pes inmens, si'm permet, ab un acte bondadós, desfexu-

garne d'una carrega per mi massa pesada. Fassam lo favor de pensar lo que li proposo y de dirme son definitiu parer. Ja veu que li poso la qüestió en los termens unichs en que pot tenir una solució ben assegurada pel pervenir.

Si vosté no accepta ma proposta, demanaré ajuda á Nostre Senyor per tirar al menos fins á acabar l'any corrent.

Será sempre seu servidor y amich

N. Verdaguer Callís

JHS

Molt apreciat Narcis: ben diferent passarás enguany lo dia del teu Sant, de com lo passares l'any anterior. Deu Nostre Senyor te fasse prosperar ab novas benediccions, y tu procura serli agrahit ab una perfecta correspondencia á la seva gracia. Si sabessem aprofitarlos be los dons de Deu, altra seria la nostra sort, fins en esta vall de llàgrimas.

Te'l desitjo molt feliç lo dia del teu Sant, y no'm descuydaré demá de fer un bon *memento* per tu en la Santa Missa.

Ahir anarem tots á Sant Sebastiá, pero fou una anada trista. Al cap de poch de ser a l'ermita, la Francisca'ns va tenir un treball tan fort, que almenos va estar sis minuts sense sentits, com un tronch. Y mentres jo estava posantli mostaçàs, me ve un noy de l'ermitá, y'm diu, «corri que tenim un noy que pot ser se'n haurá mort» y en efecte entro al quarto y'm trobo un minyó d'uns 22 anys extés en un llit miserable, y que feya ja estona que havia finat, á jutjar per las senyals. Figurat quin bon rato pels meus nervis! Al fi retornarem á la Francisca, y de la manera que fou possible arribarem á Vich. Avuy es encara al llit, pero si a Deu plau, anirà per be. Fa un temps massa fort de calorós.

Es fàcil que passat Tot-Sants vage á La Garriga á pendre una tanda de dutxas termals, per veure si podem despertar la part dreta que fa'l tonto encara.

Records a la minyona i á sa familia.

Teu affm.

J. Collell pbre.

JHS

Vich, 18 Desembre 1893

Amich Narcis: encara que ja se per experiència el cas que fas de las advertencias, crech no obstant haverte de dir que un solt com lo que has posat respecte al nostre Sr. Bisbe, es del tot contraproducent. Avuy me'n ha parlat

ell, y m'ha semblat que volia te avisás, com y també a la «Renaixensa». A aquesta no ho faig, per rahons fàcils d'endevinar.

Si algú porta la qüestió en mal terreno y fa mal al nostre Sr. Bisbe, serán los que's diuen catalanistas ab las sevas exageracions y mal modo de parlar.

Si tu estigues un poch al tant de las cosas, veurias quins son los móvils de las personas que han proposat lo traslado del Senyor Morgades á Burgos, traslado que espero podrém evitar treballant com se deu, y no ab la intemperancia é incorrecció dels titulats catalanistas.

Fes el cas que vullas del present avis que he cregut havia de fer, després de las indicacions del mateix Prelat.

Ab recados per la teva muller y demés de la familia, se repeteix affm.
SS/A

Jaume Collell pbre.

JHS

Sr. D. Narcís Verdaguer
Vich, 24 Maig 1900

Benvolgut amich: he demorat contestar á ta carinyosa carta, perque pensava haver marxat cap á Barcelona abans. He determinat ferho demá passat dissapte, y procuraré veuret per tractar del processament. A lo meu no hi dono gran importància, lo que'm dol es l'empenyo decidit en matar la «Veu». Si'm trobés ab mes forsas de las que tinch, me'n aniria de dret á Madrid, a ferlos entendre quan errats van de comptes ab lo sistema de represió arbitraria d'una idea justa y noble. La situació es grave, y opino que may havia passat Catalunya, baix lo punt de vista de sa personalitat, una hora més crítica.

T'agrahexo de cor la sincera expressió de ton afecte y las ofertas de bon companyerisme. Ja sabs que'm tens á las tornas.

Ab recados á la Paquita y als pares, se renova affm.

SS. y A.

Jaume Collell pbre.

Acabo de saber que'l Jutge del Hospital s'ha inhibit de la causa, perque la Redacció de «La Veu» está dins del Districte del Parch. Tant se val.

Capçalera: CENTENARIO DE BALMES
1810-1910
V I C H

31 Agost de 1911

Sr. Dn. Narcís Verdaguer
Barcelona

Estimat amich: espero no't molestará'l que et fasse memoria de la promesa de enviarme exemplars de la traducció catalana de *El Criteri*. Molts son los que me la demanan, y jo quedo malament fins ab dos amanuenses que portaren la ploma mentres jo dictava la traducció! Ara que som al cap-d'any del Centenari me vindria bé fer aquest obsequi als amichs.

Ho es teu affm.

Jaume Collell pbre.

¿com vos tracta la calor? Recados.